

Christelijke godsvrucht, geen dweeperij.

<https://hdl.handle.net/1874/353476>

7cc

(2)

CHRISTELIJKE
GODSVRUCHT,
 GEEN
DWEEPERIJ.

TWEEDE DRUK.

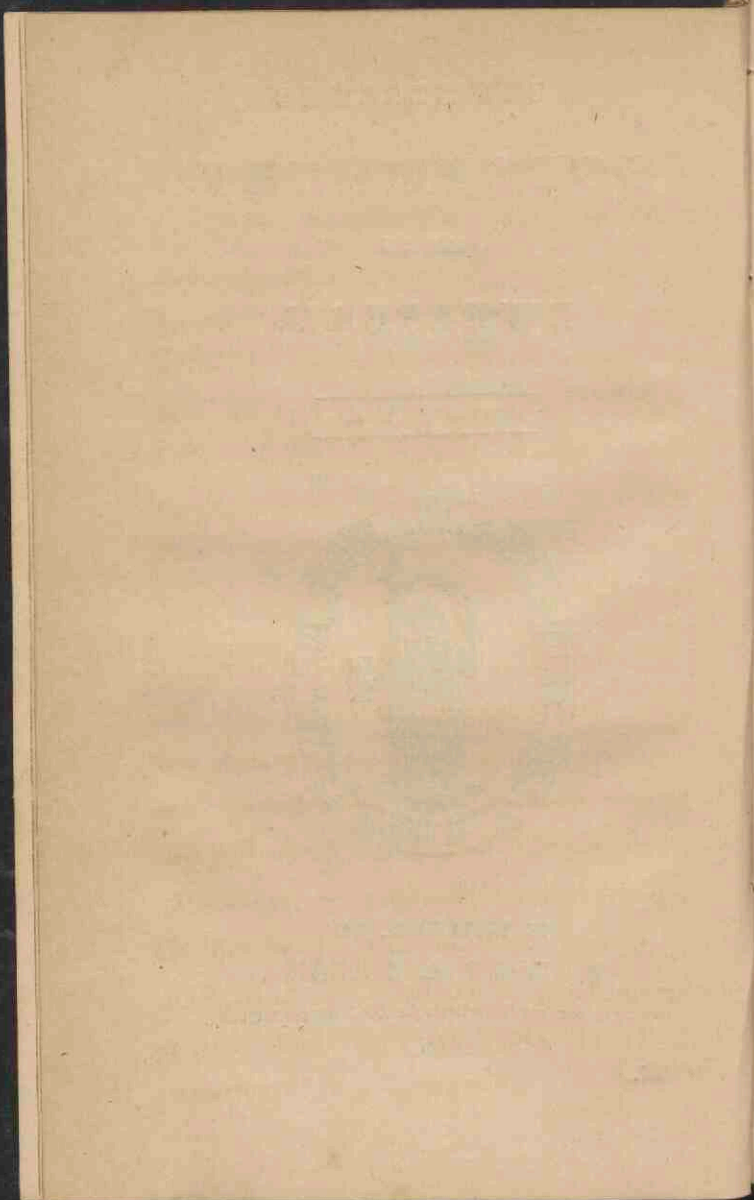

TE ROTTERDAM, BIJ
M. WIJT & ZONEN,

Drukkers van het Nederlandsche Zendinggenootschap.

1845.

No. LIX.

VOORBERIGT.

*Gecommitteerden van het Nederland-
sche Zendelinggenootschap, tot het
opstellen, verzamelen en uitgeven van
kleine Stukjes, ter bevordering van
Evangelische kennis en godzaligheid,
ook bij mingeoefenden; — namelijk:*

R. J. VAN DER MEULEN, Predikant te
Amsterdam, J. CLARISSE, A. L. M. Phil.
et Theol. Doct. en Prof. laatstelijk te
Leiden, A. DE VRIES, J. C. VORSTMAN,

R. ADRIANI, Predikanten te Rotterdam,
L. DIBBITS, L. MERENS, Predikanten te
Utrecht; *overeenkomstig hun ambt en
hunne bediening, dat oogmerk gaarne
willende bevorderen, en in uitzigt op
des Heeren medewerkenden zegen,
bieden het nevensgaande Stukje hunnen
landgenooten aan; erkennende intus-
schen geene uitgave voor echt, dan
welke door eenen hunner, of door de
drukkers dezes, onderteekend is.*

M. W. J. L. L. L.

CHRISTELIJKE GODSVRUCHT,

GEEN DWEEPERIJ.

Ziedaar, lezer! een boekje, dat u, onder bovenstaanden titel, wordt aangeboden, en wel tot een verschillend oogmerk, gelijk men ook de bovenstaande spreuk *tweezins* kan opvatten. Te weten: *vooreerst*, om u onder het oog te brengen, dat ware christelijke godzaligheid, in geenen deele, den naam van dweeperij kan dragen, doordien zij van dezelve ruim zoo veel verschilt, als het fijnste goud van verguld koper, en het schitterendste edelgesteente van deszelfs namaaksel. *Ten andere*, om u te leeren, dat gij naar ware christelijke godsvrucht, zonder inmengsel van dweeperij, moet streven, dewijl het eerste heilzaam en Gode welbehagelijk, het laatste schadelijk is, de vreeze Gods ontluistert, en haar bij hare vijanden doet lasteren.

Mijne verhandeling zal dan bestaan uit *twee afdeelingen*, van welke de *eerste* het

hemelsbreed onderscheid tusschen christelijke godzaligheid en dweeperij zal doen kennen, de onkunde en het vooroordeel in dezen te-gengaan, en elk wapenen tegen de verwarring van de *eene* met de *andere*; terwijl de *tweede* hen, die naar godzaligheid streven, of dezelve in beoefening brengen, daartoe verder zal aansporen, en tevens leeren, haar zuiver te bewaren.

EERSTE AFDEELING.

DE CHRISTELIJKE GODSVRUCHT IS VAN
DWEOPERIJ ZEER ONDERSCHIEDEN.

§ 1.

Wat is ware christelijke godsvrucht?

Godsvrucht en *godvreezendheid* beteekenen, in onze taal, hetzelfde. Deze woorden worden ook wel verwisseld met *godzaligheid* (1) en *godsdienst*, in derzelve krachtigsten zin opgevat. Zij, hoewel zich naar buiten openbarende, is eigenlijk eene innerlijke hoedanigheid, en gemoedsgesteldheid der ziele.

(1) *Godsdienst* stamt af van het oude *vruchten* of *vurchten*, dat *vreezen* beteekende. *Zalig* is eigenlijk *rijk*; *godzalig*, *rijk in God*.

Zij bestaat in eerbied voor God, in liefde tot Hem, in een verlangen om Hem welbehagelijk te wezen, in vereeniging met zijnen wil, en een pogen om zijne geboden te onderhouden.

Zij onderscheidt zich daardoor van eene slaafsche vrees voor het Opperwezen, welke zelfs de booze duivelen in zich gevoelen, zonder daardoor beter te worden; (1) en die den mensch ja, nu en dan, van sommige groote zonden kan terughouden, maar hem desniettemin tegen de deugd vijandig laat.

Zij is ook wel te onderscheiden van *deugdzaamheid* en *zedelijkheid*, die, ten aanzien der maatschappelijke pligten, al zeer naauwgezet en voorbeeldig kan wezen, zonder een greintje van ware godsvrucht te bezitten, en derhalve dikwijls zeer ten onregt met dezelve wordt verward.

Het is wel waar, dat de echte godsvrucht niet kan bestaan zonder zedelijkheid en deugd, (2) maar het is niet minder waar, dat een deugdzaam leven en het waarnemen der moeilijkste pligten, uit roemzucht, vrees voor ongeluk, schande, bespottung, begeerte

(1) Jac. II: 19. (2) Micha VI: 6—8. Tit. II: 11, 12.

om te verdienen, en andere oorzaken kunnen voortkomen, zonder dat liefde tot God en CHRISTUS de drijfveer is.

De beoefening derhalve der godsdienstige en maatschappelijke pligten is de godsvrucht zelve niet, maar kan en behoort, als het ware, derzelve dochter te wezen. Daarenboven geeft de hartelijke vroomheid aan het dengdzaam leven eene eenparigheid, standvastigheid, nederigheid en aangenaamheid, welke zij, die, zonder godsvrucht, zich op zedelijkheid toelleggen, missen en zelfs moeilijk kunnen nabootsen, zonder dat de menschenkenner dit gemis ontdekt.

§ 2.

Eenige eigenschappen der christelijke godsvrucht.

De christelijke godzaligheid is ondenkbaar zonder christelijke kennis, geloof, belangstelling, ingenomenheid en ijver.

Men kan niet echt godvruchtig zijn, zonder kennis van datgene, hetwelk de Bijbel ons leert van God en deszelfs volkomenheden, van den Heer JEZUS, deszelfs verdiensten en werkzaamheid; zonder kennis der Bijbelleer wegens des menschen aanleg en bestemming, deszelfs val en

strafwaardigheid, deszelfs diepe verdorvenheid en gedurige overtreding van Gods geboden; ja, deze kennis moet gepaard gaan met eene ondervindelijke kennis van ons zelve, dat is: eene, die door opmerkzaamheid op ons zelve wordt verkregen, en ons leert toestemmen, dat het in de daad met ons zoo is gesteld, als de Bijbel zegt. Voorts eene kennis van den weg der Verlossing, derzelve bruikbaarheid voor ons, en de dure pligten, die wij aan onzen Schepper, aan onzen Zaligmaker, ons zelve en onzen evenmensch verschuldigd zijn. En, naar mate deze kennis uitgebreider, vaster, levendiger is en meer doordringt in onze ziel, zal zij haren invloed op onze godvreezendheid uitoefenen: Bij dezelve kan ook niet gemist worden het hartelijk geloof, niet alleen voor zoo ver het zich ten volle verzekerd houdt van de geschiedenis en leer der *Heilige schrift*, maar ook voor zoo ver het den Heer JEZUS CHRISTUS als zijnen Zaligmaker en Heer erkent, en zijn gansche vertrouwen op Hem, en door Hem op God deszelfs Vader stelt, met afzien van alle andere steunselen, die den mensch zoo min kunnen gerust stellen, als heiligen.

Dat dit weder geene plaats kan hebben , zonder *belangstelling* in de dingen der zaligheid , allermeeft ten aanzien van ons zelve , en ook om anderen in dat heil te doen deelen , is uit den aard der zaak blijkbaar , en wordt in alle godsdienstige menschen bespeurd.

Immers deze dingen betreffen het grootste aanbelang van ons en anderen , zij zijn door teekenen en wonderen bevestigd , zij zijn de uitvloeisels van de hoogste liefde Gods , die alle andere liefde , ja ons verstand te boven gaat , en werken zoo zeer op het menschelijk gevoel van wederliefde en dankbaarheid , dat het ongerijmd schijnt om die dingen te kennen en vast te gelooven , zonder aan dezelve deel te nemen , en , met de grootste belangstelling , jegens dezelve werkzaam te zijn.

Deze belangstelling moet zelfs *ingenomenheid* worden , naarmate men den aard van het *Evangelie* , deszelfs verlichtenden , heiligenden en vertroostenden invloed leert kennen en ondervinden. Men kan dan niet nalaten de liefde Gods in CHRISTUS tot arme zondaren hoog te schatten , aan haar te denken , van haar te spreken , zich in de overpeinzing van haar te verlustigen , en haar

te beschouwen als het grootste goed, dat men deelachtig wordt, en alle aardsche geluk zeer ver overtreft.

Eindelijk, deze ingenomenheid met den Heer JEZUS en deszelfs zaak brengt, naar mate zij aangroeit, eenen ijver voort om Hem te dienen, tegen de zonde te strijden, deszelfs leer aan anderen mede te deelen, zijne medemenschen op te wekken om Hem ook tot hunnen Zaligmaker te verkiezen, van zijn geld en goed, zijne vermogens en krachten, voor de uitbreiding van het ware Christendom een ruim gebruik te maken (1).

§ 3.

Trappen in de godsvrucht.

De ware christelijke godsvrucht is ondertusschen, op deze Aarde, nooit volmaakt, en kan dit ook niet zijn, wegens de, bij den uitnemendsten Christen, nog overgeblevene verdorvenheid, van welke de Heer, naar deszelfs wijsheid, hem nimmer in dit leven geheel reinigt; waardoor, naar SALOMO's leer,

(1) Wil iemand dit een en ander, uit de *Heilige Schrift* bevestigd zien, bij leze Joh. XVII: 3, Hand-IV: 12, XVI: 34, 2 Kor IV: 14, VII: 11 enz.

geen mensch is, die niet zondigt (1), en, gelijk PAULUS zegt, het vleesch begeert tegen den geest, en de geest tegen het vleesch.

Evenwel, de Christen kan in godsvrucht en in een heilig leven vordering, zelfs groote vorderingen maken, zoodat hij, meer of min, het evenbeeld van den Heer JESUS CHRISTUS wordt. Ondertusschen is hij op den eenen tijd godvruchtiger, dan op den anderen, en de eene Christen gaat cok den anderen, somtijds zeer verre, in godzaligheid te boven. Dit leert niet alleen de aard der zaak, maar ook de dagelijksche ondervinding, terwijl de *Heilige schrift* ons dit niet minder predikt. Onze Heiland heeft dit aangewezen, in de gelijkenis van den *Zaadzaaijer*, wanneer Hij zegt: *het zaad, in de goede aarde geworpen, gaf vrucht, het eene honderd, het andere zestig, en het ander dertigvoud*, dit toepassende op *degene, die zijn woord hooren, en vruchten der godzaligheid voortbrengen (2).*

(1) Gal. V: 47 en 1 Kon. VIII: 46. Zie ook Spr. XX: 9, Rom. VII: 49-26, Jac. III: 2, 1 Joh. I: 8.

(2) Matth. XIII: 8, 23.

JOHANNES spreekt van *kinderen*, *jongelingen* en *vaders* in het Christendom (1). En zoowel PAULUS als PETRUS veronderstellen, dat er *kinderen* en *volwassenen* zijn, van welke de *eerste* met melk moeten worden gevoed, en de laatste vaste spijsen verdragen (2). De *eerste* zijn aan vele gebreken onderworpen, van welke de *laatste* zich grootendeels gereinigd hebben. Hunne kennis is meer oppervlakkig en bevooroordeeld, hun geloof meer onvast, hun ijver met meer eigenliefde en onverstand bezoedeld, zij zijn in hunne aandoeeningen meer ongestadig, en bij hunne handelingen, hoewel met eene goede meening, onbedachtzaam; terwijl de meer gevorderden eenpariger, behoedzamer, en uit reiner bronnen handelen, door het geloof, in *CHRISTUS* geworteld en opgebouwd, hunne driften en begeerlijkheden meer gekruisigd hebben, de zinnen geoefend hebben tot onderscheiding van het goed en kwaad, en daardoor als lichten schijnen in deze wereld (3).

(1) 4 Joh. II: 13, 14.

(2) 4 Kor. III: 1—4. Hebr. V: 12—14, VI: 1, 2
1 Petr. II: 2. 2 Petr. III: 18.

(3) Koloss. II: 6, 7. Gal. V: 24. 4 Petr. V: 10.

§ 4.

De ware godsvrucht openbaart zich, overeenkomstig de verschillende standen, vermogens en karakters der menschen.

Niets is, volgens de algemeene ervaring, zekerder, dan dat de eene mensch van de andere aanmerkelijk verschilt, zoowel in opvoeding en levensstand, als in aanleg, vermogens en inborst. Dit heeft onze Schepper, met groote wijsheid zoo gewild en daargesteld, tot nut der menschelijke maatschappij. En verre, dat dit verschil voor de Christelijke kerk, derzelve inrigting, opbouw en uitbreiding zoude nadeelig zijn, is het daartoe volstrekt noodig en hoogstnuttig. De Apostel PAULUS heeft aan dit onderwerp een gansch *Hoofddeel* van zijnen *Brief* aan de *Korinthiers* toegewijd, en met heerlijke lessen en gevolgtrekkingen vervuld. Onder anderen vergelijkt hij de Gemeente des Heeren met een menschelijk ligchaam, dat zoo wel oogen als ooren, aanzienlijke als verborgene en minder aanzienlijke leden behoeft, zal het kunnen bestaan en welvaren (1).

(1) 1 Kor. XII, en bijzonder vers 14, enz.

Hoewel nu de godsvrucht in elken mensch kan wonen en krachtig werkzaam zijn, ja zelfs de minstgeachtste en minstaanzienlijke, in ware hartelijke vroomheid, den meest begaafdsten kan overtreffen, is het zeker, dat derzelver openbaring en invloed op anderen zich wijzigen, naar het verschil van elks stand, geaardheid en omstandigheden. De opvoeding en levensstand, ik kan er nog bijvoegen de tijd, in welken de godvruchtige leeft, het beroep, in hetwelk hij werkzaam is, de menschen, met welke hij verkeert, zijne bijzondere geaardheid en zijn karakter, alsmede zijne lotgevallen hebben alle grooten invloed op zijne godsdienstige vorming en denkwijze, op zijnen geestelijken wasdom, op zijn spreken en handelen; ja veroorzaken in dezen geen mindere verscheidenheid, dan zijne omstandigheden zelve.

Immers zal de godsvrucht van eenen koning, staatsman, hoogen ambtenaar, leeraar, boekschrijver zich meer aan het algemeen openbaren, dan die van den handwerksman, welke gewoonlijk zich slechts in den kring zijner huisgenooten, geburen en vrienden kenbaar maakt. De vroomheid zal, naar mate van

het onderwijs, de opvoeding, den omgang met anderen, de voorbeelden, die zij ziet, hare verschillende vooroordeelen te bestrijden hebben, en zich, op onderscheidene wijzen, aan den dag leggen, niet zonder verschillende gebreken. De bijzondere geaardheid, vermogens en vatbaarheden, die den mensch eigen zijn, zal men ook, bij de beste bedoelingen, en godvruchtigste handelingen, zien doorstralen. Men vergelijke slechts PETRUS, JOHANNES, PAULUS, LUTHER, MELANCTON en KALVYN met elkander ten voorbeeld! Hoe veel verschillen in dezen de voortvarende, de vurige, de ligt opgewondene van de gematigde, trage en vreesachtige menschen! Zoodat men iemands vroomheid, uit deszelfs spreken en handelen, niet regt kan kennen, veel min met eenige billijkheid, beoordeelen, zonder zoowel op deszelfs gestel en omstandigheden, als op deszelfs woorden en daden te letten.

§ 5.

Ware christelijke godzaligheid begint met wedergeboorte en bekeering.

Volgens de Heilige Schrift, is het gedichtsel van des menschen hart boos van zijne

jeugd, liever kindsheid af. Hij komt als een onreine ter wereld, hij wordt in zonden geboren en in ongerechtigheid ontvangen, zijn hart is arglistig meer dan eenig ding, ja doodelyk, zoodat niemand, behalve God, het kan doorgronden (1). In het bijzonder verklaart de Zaligmaker, dat hetgeen uit het vleesch is geboren, vleesch is, dat uit het hart voortkomen booze bedenkingen en allerlei kwaad, terwijl PAULUS de geheele wereld, zonder onderscheid, voor God verdoemelyk stelt, en, hoe onberispelyk hij ook te voren als Jood mogt geleefd hebben, zich zelve alle eigene regtvaardigheid ontzegt (2).

Deze voor ons vernederende stelling wordt, door de ondervinding, niet tegengesproken, maar bevestigd. Men vindt het menschdom, over het geheel, aan zinnelijke lusten en driften onderworpen, en, van de vroegste jeugd af, zoo ongeschikt als onwillig en traag tot wezenlyke godsvrucht. Het is zoo, men meent, zelfs bij de heidenen, en vooral onder het

(1) Gen. VIII: 21. Job XIV: 4. Ps. LI: 7. Jer. XVII: 49, 20.

(2) Matth. XV: 19. Joh. III: 6. Rom. III: 9-19, VI: 5. Philipp. III: 4-7. 1 Tim. 1: 15. Tit. III: 3.

Christendom , aangename uitzonderingen , ten gevolge eener goede opvoeding en van een beschaafd onderwijs , aan te treffen. Doch men herinnere zich , dat wij hier niet spreken van eenige loffelijke daden , maar van eene goede gezindheid des harten , van eene doorgaande , zich gelijk blijvende godsvrucht , van eenen lust om Gode welbehagelijk te zijn , die de goede daden moet voortbrengen , en dat degenen , die , voor hunne wedergeboorte , het onberispelijkst onder de menschen geleefd hebben , zelve zullen getuigen , dat zij toen uit geheel andere beginselen hebben gehandeld , dan uit liefde tot God en hunnen medemensch , ja zelfs minder mogten lijden dezulken , die blijken gaven door eenen hooger Geest dan zij , in derzelve goed doen , geleid te worden.

Wat dan ook de mensch van het beeld aijns Scheppers , na den eersten zondenva1 , al of niet hebbe overgehouden , het voornaamste zal wel zijn eenige kennis van zijnen Maker en zijnen pligt , alsmede het vermogen om het stoffelijke goed te kennen en , schoon gebrek- kig , te verrigten ; maar dit met gulheid , uit liefde tot God en den naasten , geheel om des

Heeren wil en tot deszelfs eer te doen, is te veel in strijd met zijne aangeborene verdorvenheid, dan dat hij daartoe niet eene hoogere kracht zoude behoeven.

Van daar, dat onze Zaligmaker aan NIKODEMUS, gelijk het schijnt, een braaf man in de maatschappij, bij herhaling zegt: *zoo iemand niet wedergeboren wordt, hij kan het koningrijk van God niet zien*, en de werking des Allerhoogsten in dezen vergelijkt bij den wind, welks geluid men hoort, en welks uitwerking men ondervindt, zonder deszelfs oorsprong en loop te kennen (1), ja elders getuigt, dat wij, om Hem door het geloof aan te kleven en te dienen, moeten *getrokken*, en het ons *moet gegeven worden van den Vader* (2).

Dit is dan een groot werk van den Almagtigen, ter verandering van den mensch, hetwelk, door den Apostel, bij de *schepping der wereld*, de *opwekking eens dooden*, ja bij de *opwekking van CHRISTUS uit den dood* wordt vergeleken, (3) en door den doop

(1) Joh. III: 3—8. (2) Joh. VI: 44, 65.

(3) 2 Kor. V: 17. Efez. I: 19, 20. II: 1—10. IV: 23, 24. V: 14.

ous zinnebeeldig wordt voorgesteld. (1) Door hetzelfde, ontstaat er eene verbazende verandering in den mensch, die, hoewel zijne aangeborene verdorvenheid niet ten eenenmale wegnemende, toch dezelve beteugelt; en waarvan het gevolg is, zijne vrijwillige bekeering.

Gelijk nu *wedergeboorte* en dergelijke uitdrukkingen, des menschen verandering aan de zijde Gods voorstellen, zonder echter hem nog geheel lijdelijk te maken, dewijl hij die van God kan begeeren, en zich daartoe in den weg stellen, (2) beschouwt het woord *bekeering* doorgaans die zelfde verandering van des menschen zijde, zoo als hij, op eene redelijke, vrijwillige wijze, begint te waarderen, te kiezen en te beminnen hetgeen, dat hij te voren, met een onverschillig, ja zelfs met een vijandig oog beschouwde, en dikwijls, zonder dat hij zich dezen afkeer duidelijk bewust is. (3) Deze bekeering is zoowel eene verandering des gemoeds, als der levenswijze; het hart wordt met aandacht op het Woord van God, op zijne wezenlijke gesteldheid en den weg der ver-

(1) Joh. III: 5. Efez. V: 26. Tit. III: 5.

(2) Luk. XI: 13. Joh. III: 4, 2.

(3) Rom. V: 6, 8, vergel. met 10. Jak. IV: 4.

lossing vervuld, door een diep gevoel van schuld en gebrek verteederd, door berouw en liefde tot God en CHRISTUS aangedaan; het neemt heilige besluiten en strijdt tegen inwendige zondige neigingen, terwijl het die gemoedsaandoeningen naar buiten openbaart, door aflegging van kwade gewoonten, het nalaten van zondige dingen, en de beoefening van ware christelijke godzaligheid. (1)

§ 6.

Christelijke godsvrucht wordt onderhouden en bevorderd, door eene dagelijksche bekeering, en somtijds hersteld door eene vernieuwde bekeering.

Men verstaat, door eene *dagelijksche bekeering*, niet alleen het blijvend beantwoorden aan de eerste bekeering, maar ook de vordering in dezelve.

Deze ondertusschen komt, in den Bijbel, onder die benaming, niet voor, maar meest met de woorden! *heiligmaking, heiliging, zichzelve reinigen, volmaking, voleinding van het goede werk, dat begonnen is, op te wassen in de kennis en genade van*

(1) Hand. II: 38. III: 19. XXVI: 20.

JEZUS CHRISTUS, (1) en wordt, even als de eerste verandering, dan eens als het *werk* Gods en van zijnen Geest, (2) dan eens als het *werk* des menschen voorgesteld, (3) zonder dat dit in strijd is met elkander, dewijl beide zaken altijd te zamen gaan, en het geheel den bekeerden kan leeren: aan de eene zijde, in dezen niet op zijne eigene krachten te steunen, maar aan te houden in het gebed om goddelijke hulp, zonder welke hij niets kan doen, maar, gelijk PETRUS, in het uur der verzoeking, bezwijkt; (4) doch ook aan de andere zijde, zichzelf te benaarstigen, en zich te oefenen in heiligheid, *naar de volmaaktheid jagende, en zich uitstrekende naar het wit, tot den prijs der roeping Gods, die van boven is, in CHRISTUS JEZUS* (5).

Zonder zulk eene *dagelijksche* bekeering, die de eerste bekeering onderhoudt en verder ontwikkelt, is er geene blijvende godzaligheid denkbaar. Van daar dat dezelve kwijnt, wan-

(1) Rom. VI: 22. 2 Kor. VII: 4. XIII: 9. Philipp. I: 6. Hebr. XII: 14. 2 Pet. III: 18.

(2) Rom. VIII: 14. Hebr. XIII: 20, 21.

(3) Rom. VIII: 13. (4) Matth. XXVI: 35, 74, 75.

(5) Hand. XXIV: 16. Philipp. III: 12-14.

neer er vertraging en verslapping in de dagelijksche bekeering plaats heeft, en men zelfs, in geval van groot verzuim in dezen, in grove ergerlijke zonden valt, zoo dat er eene *vernieuwde bekeering* noodig is, ter herstelling van den omgang met God en den vrede des gemoeds, die verbroken was, hetwelk bekeerden aan de onbekeerden deed gelijken. De bekende gevallen van DAVID, PETRUS en de bloedschender te *Korinthe*, kunnen in dezen ten voorbeeld strekken. (1) Zulk' eene *vernieuwde bekeering* is, in de meeste opzigten, aan de *eerste* gelijkvormig, behalve dat de indruk en werking der *eerste* nimmer zoo kunnen zijn uitgebluscht, alsof zij nooit hadden plaats gehad, maar tot de *vernieuwde* sterk aansporen. (2) Voor het overige bestaat zij in hartelijke droefheid over de zonde, in het smeeken om vergeving, onder aanneming van Gods genade in en door CHRISTUS, en het veranderen van het gedrag, even als de *eerste* bekeering. (3)

(1) 2 Sam. XI, XII. Luk. XXII: 55-62. 4 Kor. V: 4-5. 2 Cor. II: 4-10.

(2) Luk. XXII: 32.

(3) Men vergelijk hier Psalm LI en Luk. XXII: 62, met Luk. XV: 21b.

§ 7.

Iemands bekeering wordt bij anderen meer of minder ruchtbaar, naar mate van zijne persoonlijke gesteldheid en omstandigheden.

Het geen boven (1) gezegd is van de meerdere of mindere openbaarmaking der godsvrucht aan anderen, naarmate van den stand, vermogens en karakters der menschen, die den Heer vreezen, geldt ook grootendeels ten aanzien van het meer of min geruchtmakende van hunne bekeering, die het begin van hun godzalig leven is. Doch, behalve dit, is er nog een aanmerkelijk verschil in de omstandigheden van elks bekeering, dat, benevens het onderscheid van elks ligchaamsgestel en vorig leven, eenen aanmerkelijken invloed op deze zaak moet hebben. Immers zeer onderscheiden zijn de bedelingen des Allerhoogsten in dezen.

Er zijn menschen, aan welke het Woord Gods en de Christelijke opvoeding, van jongs af, zoo geheiligd is geworden, dat zij, van hunne jeugd af, den Heer vreezen, en slechts tijden van meer of mindere opgewektheid ken-

(1) Zie boven § 4.

nen, maar zich van eene geheele levensverandering niets kunnen herinneren. (1) Hoewel men nu met reden mag aannemen, dat zij, door de werking des Heiligen Geestes, daartoe reeds vroeg wedergeboren worden, (2) verliest echter hunne bekeering zich zoo zeer in de dagen hunner kindsheid, dat zij niets gerucht makends kan hebben, maar alleen uit hunne vroege godzaligheid blijkbaar is.

Zoo zijn er ook vele menschen, welke een utwendig godsdienstig en burgerlijk gedrag, doorgaans of altijd, hebben gehad, maar desniettemin onwedergeboren waren, gelijk zij zich daarna moesten bekennen, wegens de groote dwalingen in de Leer, die zij heimelijk uit hoogmoed koesterden, of uit hoofde van hunne gedachteloosheid aan de eeuwige belangen hunner ziel, indien niet wegens hunne heimelijke afkeerigheid van ernstige lieden en gesprekken, doch die langzaam, zacht, en allengskens, van hunne dwalingen, zorgeloosheid en afkeerigheid, door den goddelijken zegen op de pre-

(1) Men denke, uit het *Oude testament*, aan DAVID en ORADJA, DANIEL en zijne medgezellen. 1 Kon. XVIII: 12. Ps. LXXI: 5, 6. Dan. I: 8, en, uit het *Nieuwe Verbond*, aan JOHANNES den Dooper, Luk. I: 80.

(2) Vergelijk hier Luk. I: 15.

diking van het *Evangelie*, teruggekomen, thans zeer gemoedelijke en opregte dienaars van JEZUS CHRISTUS zijn, maar moeilijk eene geschiedenis van hunnen overgang daartoe zouden kunnen geven.

Van deze spreekt CHRISTUS, in de gelijkenissen van het *Mostertzaad* en den *Zuurdeesem*; (1) en, hoewel het zeker is, dat het goddelijke genadewerk eenmaal in hen moet zijn begonnen, zijn zij allermïnst in staat dit begin op te merken. Onder deze zijn er ook niet weinigen, die, uit zedigheit en vrees voor zelfsbedrog, hunne bekeering langen tijd voor geene bekeering houden, en haar uit dien hoofde, zoo veel mogelijk, voor anderen verbergen, hoewel men, in den omgang, duidelijk ziet, dat zij niet meer kinderen der wereld zijn.

Van dezulken zijn evenwel zeer onderscheiden degenen, die ras voorbijgaande indrukken ontvangen, welke men, zoo lang er eene bestendigheid aan die indrukken ontbreekt, en dezelve geene vruchten van godzaligheid voortbrengen, voor geene wedergeborenen of bekeerden kan houden (2).

(1) Matth: XIII: 31-33. (2) Matth. XIII: 5-7, 20-22.

Doch er worden er ook gevonden, welker bekeering al zeer in het oog valt, door de plotselijke en groote verandering van hun geheele leven, dewijl zij te voren zeer grof en openlijk in de zonden leefden, of grove dwalingen hartstogtelijk voortplanten, of hunne afkeerigheid van ernst en godsvrucht zeer deden blijken. Van zulken aard waren de bekeeringen van den Koning MANASSE en van den Apostel PAULUS. (1) Wanneer nu hierbij nog komen niet alledaagsche omstandigheden, die middelijk de bekeering veroorzaakten, vermaardheid der personen, welke dit voorregt deelachtig werden, hevige gemoedsaandoeningen, groote ijver eerst tegen, en daarna voor de Christelijke waarheid en zeden, en eindelijk nog eene openhartigheid van karakter, gelijk in de zoo even gemelde voorbeelden, dan kan het niet anders, of zulke bekeeringen moeten wijd klinken, en elks opmerkzaamheid naar zich trekken.

Zulke bekeeringen zijn ook der bekendheid overwaardig, dewijl de Allerhoogste dezelve

(1) 2 Kron. XXXIII: 44-43. Hand. IX: 3, enz. PAULUS was wel een zedig, naauwgezet man, maar als vervolger van het Christelijk geloof, dat hij niet onderzocht, een groot zondaar. Zie 1 Tim. I: 13-17.

verwekt, ter verheerlijking zijns naams, en ter uitbreiding van zijn Koningrijk,

En al is het ook, dat het *wonderdadige*, dat, bij PAULUS bekeering, plaats had, nu niet meer wordt geschonken, ontbreekt het, in onze tijden, niet geheel aan zeer buitengewone, treffende en geloofwaardige bekeeringsgeschiedenissen, die des Heeren magt en genade niet minder doen zien.

Men bespeurt dan, hoe groote verscheidenheid in dezen is, naar het verschil der Goddelijke bedeeing, en dat het nuttig is, indien men billijk over het meer of min gerucht makende eener bekeering zal oordeelen, personen, omstandigheden en geaardheid te onderscheiden.

§ 8.

De Christelijke godsvrucht heeft somtijds een hoog gestemd gevoel, en groote geestdrift.

Wanneer de Christelijke godsdienst het geheele hart heeft ingenomen, de liefde tot CHRISTUS in hetzelfde diepe wortelen heeft geschoten, en het gemoed in verrukking gebragt, dan kan de mond dikwijls van Hem en des-

zels beminnelijkheid niet zwijgen, (1) en dan wil men ook anderen tot een gelijk gevoel brengen.

Het spreekt van zelve, dat deze geestdrift niet altijd in dezelfde hooge stemming kan blijven, *vooreerst* omdat de natuur des menschen, immers aan deze zijde des grafs, geene onafgebroke verrukking toelaat; en ten *andere*, dewijl de aardschgezindheid en verdorvene neigingen gedurig tegen de godsvrucht strijden, en dikwijls te veel de overhand krijgen, dan dat men altijd, met zijne ziel, als in den Hemel zoude kunnen wezen; ja eindelijk ook, omdat maatschappelijke bezigheden en pligten den Christen zelfs verbinden, om, zonder de Godsdienst uit het oog te verliezen, zijne zorg en inspanning aan aardsche zaken toe te wijden. (2)

Men treft die hooge geestdrift het allermeeft aan bij de menschen, kort na hunne bekeering, en vooral, bijaldien zij, voor dezelve, veel vijandschap tegen ernst en godsvrucht hebben aan den dag gelegd. Het natuurlijk gestel komt hier ook niet weinig in aanmer-

(1) Matth. VI: 21, XII: 34^b, 35. Efez. V: 18-20.

(2) 2 Thess. III: 12. 4 Tim. V: 8.

king, alsmede de behoefte, die de een boven den anderen heeft, om zijne gevoelens aan anderen mede te deelen. Leeraren, Zendingen en anderen, welker stand en beroep hen in de gunstigste gelegenheid plaatst om op menschen te werken, kunnen, indien zij groote geestdrift gevoelen om hunne medezondaren te bekeeren, daardoor veel nuts stichten, en bezwaren, die anderen onoverkomelijk schijnen, overwinnen. De Apostel PAULUS schijnt doorgaans en gedurig, ook door de gedachte aan, en zijne spijt over zijne vorige vijandschap tegen CHRISTUS, in zulk' eene geestdrift verkeerd te hebben. En zoude er wel een Apostel zijn, die zoo veel voor CHRISTUS gedaan, gereisd, geleden, gepredikt en zoo vele gemeenten gesticht heeft? Ondertusschen, elk heeft zijne gave van God, en niemand, die het anders wel met CHRISTUS en deszelfs zaak meent, moet zich verontrusten, omdat hij minder opgewonden van geaardheid, zich tot die hoogte niet kan verheffen. Alleenlijk zorgt hij om, waar pligt hem dringt, voor den Heer JEZUS uit te komen, en zich Zijner nooit te schamen. (1)

(1) Matth. X: 32, 33. Luk. IX: 26.

Het godsdienstig gevoel behoort echter de palen der natuurlijkheid en bedachtzaamheid niet te overschrijden.

Het godsdienstig gevoel moet, zal het dien naam verdienen, in zijne uitlatingen, altijd natuurlijk en opregt zijn. Vromer te spreken, dan men inwendig gevoelt, is eene soort van geveinsdheid, die zeer zondig is; en men zal dan ook, in zijne redenen, de natuurlijkheid, ongedwongenheid en kunsteloosheid missen, welke anderen treft, en zich aan hunne harten mededeelt. Het doelwit mag ook nimmer zijn om uit te munten, of geliefd en bewonderd te worden, maar liefde tot de eer van God en des naasten heil, mag alleen het oogmerk onzer godvruchtige uitboezemingen wezen. (1) Daarenboven behoort men, zelfs bij den warmsten ijver, bedachtzaam te zijn, dat men de dierbaarste waarheden der Christelijke godsdienst niet der bespotting prijs geeft, en *zijne paarden niet voor de zwijnen werpt*. (2) Wij moeten ons kunnen uitboezemen en matigen, kunnen spreken en zwijgen, naar mate

(1) Matth. V: 16, VI: 6. (2) Matth. VII: 6.

het een of ander, voor het Koningrijk van CHRISTUS en des menschen nut, dienstiger is. Het is waar, daartoe behoort groote wijsheid, die het deel van allen niet is, maar onze Heer, op de volkomenste wijze, bezat en aanwendde. Doch naar deze wijsheid streefden zijne leerlingen, zij ontvingen haar op het gebed, en niemand zal die vruchteloos van God begeeren. (1) Een PAULUS bezat haar in de grootste mate, en prees haar ook aan. (2) Zonder deze breekt men dikwijls meer af, dan men opbouwt, en sticht men verwarring in het Christendom. De nitstorting van het Christelijk gevoel behoort dan nimmer aanmatigend, hoogmoedig, onbedachtzaam, drijvend of liefdeloos te wizen, zal zij eene dochter der echte, harte-lijke, Christelijke godzaligheid genoemd kunnen worden.

§ 10.

De ware godsvrucht ontmoet veel tegenstand in de wereld.

Niets is, volgens de ervaring van alle tijden en landen, zekerder, dan dat de ware godsvrucht zoowel hare haters, als hare bemin-

(1) Jak. I: 5, 6. (2) 1 Kor. IX: 19-23. Efez. V: 15-17.

naars vindt. Dezulken, die haar op den duur met een onverschillig oog aanzien, zijn weinige of geene, en het schijnt, dat men in dezen volstrektelijk partij wil kiezen. De denkwijze, de smaak, de keus van gezelschap en vrienden, de levenswijze, het spreken en handelen loopen zoo zeer uit elkander, dat het eene gedwongene vereeniging wordt, die elk oogenblik dreigt te bezwijken, wanneer men de voorstanders der godzaligheid met de anders gezinden wil ondermengen. Het is waar, die andersgezinden verschillen ook van elkander, en wel nog al aanmerkelijk. Onder hen zijn onbeschaafde, zeer zinnelijke, geheel ongebondene menschen, en meer beschaafde, minder zedelooze, die niet allen teugel van welvoegelijkheid willen verwerpen. Sommigen zelfs zullen eene Godsdienst naar hunnen smaak voorstaan en uitoefenen, terwijl anderen weder dien band verachten. Dit groote verschil kan, nu en dan, wel onder hen verwijdering en twist veroorzaken, doch in EEN stuk zijn zij het althans eens, te weten dat zij eenen gelijken afkeer hebben van hartelijke christelijke godzaligheid, en haar, elk op zijne wijze, tegengaan en vervolgen. God heeft dit

reeds in het *Paradijs*, voorspeld, (1) en de ondervinding bewees het, niet lang daarna, in KAIN, welke HABEL doodsloeg (2). De Geschiedenis der Kerk, zoowel van het *Oude* als *Nieuwe verbond*, heeft het bevestigd. Ongeloof en Bijgeloof, ruwe en beschaafde goddeloozen, ongodsdienstigen en werkheiligen, *Sadduceën* en *Pharizeën* hebben te zamen deel gehad aan de kruisiging van den Heer JESUS en de vervolging zijner kerk, terwijl wij nog heden hetzelfde verschijnsel, in den grond der zaak, ontdekken. Onze Heiland zeide tot zijne leerlingen: *Indien gij van de wereld waart, zoo zoude de wereld het hare liefhebben: doch omdat gij van de wereld niet zijt, maar ik u uit de wereld heb uitverkozen, daarom haat u de wereld.* (3) PAULUS verklaart: *alle, die godzalig willen leven in CHRISTUS JESUS, die zullen vervolgd worden* (4). En de reden is, *vooreerst*, omdat de onbekeerden het gemoedsbestaan en grondbeginsel van bekeerden niet kennen, en daardoor niet kunnen beminnen. (5). *Ten*

(1) Gen. III: 15. (2) Gen. IV: 8. † Joh. III: 12.

(3) Joh. XV: 19. (4) 2 Tim. III: 12.

(5) Joh. VII: 7, VIII: 23. † Kor. II: 14-16.

andere, omdat ware godsvruchtigen door hun spreken en doen, het gedrag der anderen veroordeelen, en derzelve geweten verontrusten, en deze daardoor gestoord worden in hun zorgeloos en onheilig leven. (1) Ja dewijl echte godsvrucht zich zoowel tegen ongeloof als bijgeloof, ongodsdienstigheid als schijn-godsdienst stelt, wordt zij van beide deze hare vijanden belaagd en tegengestaan, omdat de menschen de duisternis liever hebben dan het licht (2).

Men werpe niet tegen, dat ook godvruchtige menschen wel van anderen, die nog kinderen dezer wereld zijn, blijken van toegenegenheid ontvangen! Want doorgaans geschiedt dit meer, of wegens betrekking van bloedverwantschap, of uit hoofde van het voordeel, dat zij aanbrenge in de maatschappij en den omgang, of dewijl men, door hen wel te doen, waant zijne zonden goed te maken, doch niet uit liefde tot hunne hartelijke godzaligheid. Zij kan nog wel hoogachting en eerbied verwerven, (3) maar indien zij zich sterk naar buiten vertoont, ter veroordeeling der

(1) Mark. VI: 17, 48. Hand. XXIV: 25.

(2) Joh. III: 19-21. (3) Hand. V: 43.

wereldsgezindheid, dan is deze, naar de zachtste oordeelvelling der wereld, een jammer en gebrek, dat den anders zoo regtschapen, vriendelijken, eerlijken man ontsiert, en dat men wel anders hebben wilde.

Met een woord, zij, die naar het vleesch zijn, bedenken hetgeen des vleesches is, maar die naar den geest zijn, dat des geestes is, en kunnen, dewijl het bedenken des vleesches tegen dat des geestes over staat, (1) onmogelijk elkander, in zoo ver, anders dan met afkeer beschouwen.

§ 11.

De tegenstand der wereld, die de godsvrucht ondervindt, is van onderscheidene soort.

De ware godzaligheid ondervindt altijd, in de wereld, wederstand, doch in verschillenden trap, en op verscheidene wijze, ja ook naar mate zij zuiverder en krachtiger zich vertoont. Tegenspraak, valsche leeringen, beschimping, ballingschap, schavotstraffen en moord wisselden wel eens elkander af, of stemden zamen

(1) Rom. VIII: 5, 6.

om het Koningrijk van CHRISTUS afbreuk te doen.

Echter niet in alle tijden. Er waren kalme dagen, in welke men de godsdienstige denk- en handelwijze, door geene geweldige middelen wilde aanranden, gelijk wij, door Gods goedheid, zulke tijden mogen beleven.

Doch nimmer ontbrak het aan zekere smaadwoorden, door welke men de afkeerigheid van ware godsvrucht bij zichzelf versterkte, anderen tegen haar innam, en godzalige menschen verachtelijk zocht te maken.

Onder deze waren er dikwijls onbestemde uitdrukkingen, woorden zonder beteekenis, of die, zoo zij al eenige beteekenis hadden, immers niet, in derzelve zin, bekend waren aan hen, die zich van dezelve bedienden, maar door den eenen van den anderen werden overgenomen, alleen om zijnen afkeer aan te duiden, en sommige lieden te verachten. Zoo werd de Heer JESUS een *bezetene*, een *krankzinnige*, een *Galileër* en *Nazarener* geheeten, (1) terwijl zijne volgelingen, in den eersten Christentijd, met dezelfde namen werden bestempeld (2).

(1) Matth. XXVI: 69, 71. Joh. X: 20, 24.

(2) Hand. XXIV: 5.

Gedurende al de volgende eeuwen, en in alle wereldstreken, ontbrak het niet aan dergelijke smaadwoorden, terwijl niet alleen de omstandigheden, maar zelfs de mode daarop invloed had, en het *eene* smaadwoord, na eenigen tijd gebruikt te zijn, als het ware te veel verouderde, om langer gangbaar te wezen, maar met een ander woord van afkeuring of bespottung werd verwisseld. Een onderzoeker der Geschiedenis zoude daarvan eene lijst kunnen maken, die, ten aanzien van hare uitgebreidheid, elks verwachting zoude overtreffen. Sedert vele jaren is, immers in ons Vaderland, het woord *dweeper* het meest in gebruik gekomen.

§ 12.

Wat men door het woord: dweeper en dweeperij, doorgaans verstaat.

Het komt mij voor niet zonder nut te zijn, iets mede te deelen over het woord *dweeper* en *dweeperij* en hetgeen daarmede in verband staat.

Een dweeper beteekent, in onze taal, eigenlijk *eenen zot*, maar wordt echter niet gebezigd van iemand, die, in geen en deele, zijns verstands magtig is, en men met den

naam *krankzinnig* bestempelt. Men wil er door aanduiden eenen mensch, wiens ingenomenheid met zekere zaak zoo ver gaat, dat hij zich niet kan matigen in zijn spreken en handelen; die, hoewel in andere dingen, overeenkomstig de wetten des verstands handelende, zich, door zijne opgewondenheid en vreemde denkbeelden, laat vervoeren tot overdrevene hartstogten en dwaze handelingen, die bijzonder het stuk zijner ingenomenheid betreffen.

Het woord *dweeper*, wanneer het niet als eene uitdrukking zonder beteekenis, gelijk dikwijls, wordt gebruikt, stelt ons zoodanigen mensch voor. Het past op vele menschelijke, staatkundige en maatschappelijke zaken, het aardsche leven betreffende, of ook op vele personen, met welke men te veel kan zijn ingenomen, voor welke men te hartstogtelijk en te sterk kan ijveren. (1) Het wordt dan ook wel, buiten betrekking tot de Godsdienst, genomen, doch meestal gebezigd om iemands bestaan en handelwijze, als te overgodsdien-

(1) Of kan men niet vele ijveraaars *voor* en tegen *Constitutien*, gelijk *Frankrijk* vooral heeft opgeleverd en nog oplevert, *staatkundige dweepers* noemen? Men denke ook aan hen, die met *LAVATER*, *LAMARTINE* en anderen dweepen.

stig, en zijnen pligt, ja zijne rede overschrijdende, voor te stellen. Sommigen verwarren dit woord met het woord *dwaling*, *bijgeloof*, *enthusiasmus* en *geveinsdheid*. Dit ondertusschen is zeer verkeerd; hetwelk ik kortelijk zal aantoonen.

Dwaling met betrekking tot de Godsdienst, is gebrek aan genoegzame kennis, en misvatting, maar wordt dan eerst *dweeperij*, wanneer men hartstogtelijk haar wil doordrijven, en alles daarvoor wagen.

Bijgeloof is eene soort van *dwaling*, door welke men voor waarachtig houdt hetgeen onzeker, onwaar, ja zelfs onredelijk is, hetzij, dat men daarbij ook nog eenige dingen aanneemt, die op goede gronden steunen, hetzij dat men ook deze verwerpt; maar dit wordt dan ook eerst *dweeperij*, wanneer men hetzelfde aan anderen, met overmatige geestdrift, wil opdringen, en zich daardoor tot onbezuisde handelingen laat vervoeren.

Van deze *dweeperij* onderscheidt zich voordeelig het *enthusiasmus*, zijnde een *grieksch* woord, dat moeijelijk in onze taal kan worden overgezet, althans niet beter dan door *goede geestdrift*, en derhalve in eenen goeden zin

wordt genomen, zoo dat het aanduidt eene groote ingenomenheid met eene belangrijke zaak, alsmede eenen ijver om dezelve aan te prijzen, tot heil van anderen, echter op eene wijze, die tijd en omstandigheden verstandig in acht neemt. Zoo was de *Apostel PAULUS*, voor zijne bekeering, een dweeper; *vooreerst*, omdat hij ijverde tegen de Waarheid, en *ten andere*, dewijl hij dit deed, op eene overmatige en geweldige wijze, met gevangenneming en kwelling van andersdenkenden; maar, na zijne bekeering, was hij een *enthusiast*, of goede ijveraar, die nu wel sterk ijverde, maar dit deed voor de Waarheid, tot heil van anderen, en niet anders, dan door mondelijke en schriftelijke voordragt, met gematigde en gepaste uitdrukkingen.

De *geveinsdheid* verschilt, op eene andere wijze, hemelsbreed van *dweeperij*, dewijl de enkele *dweeper* altijd gelooft en meent, hetgeen hij zegt en doet. Zijne verbeeldingskracht is wel verwilderd, zijn gemoed opgewonden, zijn ijver onzinnig, maar met dit al kan hij een eerlijk, rondborstig man zijn, die alleen noodig heeft beter overtuigd te worden, echter zich vaak, door hoogmoed en halstarrigheid,

tegen die overtuiging durft verzetten; hoewel men moet erkennen, dat dweeperij niet zelden de geveinsdheid in de hand werkt. Maar een *geveinsde* is in zijn binnenste overtuigd, dat hij zoo min het godsdienstig gevoel, als den ijver bezit, welke hij voorwendt en vertoont. Zijn doel is om zijne medemenschen te bedriegen, en, onder schijn van vroomheid, zijn wereldsch belang te behartigen. Over dezulken heeft onze Heer het verschrikkelijkste wee uitgesproken. (1) Men ziet overzulks duidelijk, dat een *dwalende* en *bijgeloovige* niet altijd een *dweeper* is, en dat de *geveinsde* wel uiterlijk den *dweeper* kan nabootsen, maar in zijn binnenste zeer van hem kan verschillen. Eindelijk, dat er ook een goede ijver bestaat, voor Godsdienst en waarheid, die het allermint met dweeperij of geveinsdheid verward moet worden. Het gevolg is, dat er vrij wat kennis van zaken en personen vereischt wordt, om iemands gemoedsbestaan en handelingen, met eenige billijkheid, voor dweeperij te verklaren. Men bedenke steeds, dat er weinig of geen verstand noodig is, om iets, hetwelk van onze eigene denk-

(1) Matth. XXIII: 43, enz.

en handelwijze afwijkt, te bespotten en te verachten, in navolging van anderen, maar dat een verstandig man onderzoekt, eer hij vonnis velt, en dan nog zijne woorden weegt. (1)

§ 13.

Het groot onderscheid tusschen christelijke godzaligheid en dweeperij.

Er bestaat een groot uiteenlopend verschil tusschen de *christelijke godsvrucht* en de *dweeperij*, hetwelk ik nu in bijzonderheden wil aanwijzen.

Het *eerste* en hoofdverschil is, dat de *eene* op waarheid, de *andere* op dwaling gegrond is; de *eene* met het goede, de *andere* met het verkeerde hartstogtelijk is ingenomen, de *eene* voor God en deszelfs dienst, de *andere* voor menschelijke, en doorgaans schadelijke begrippen ijvert. Mogelijk werpt gij tegen, dat men ook voor de ware Godsdienst te onbezonnen, te doldriftig, te onmatig en eigenzinnig kan ijveren, en in zulk een geval, den naam van *dweeper* niet ontwijken. Doch ik antwoord, dat dit *overdrevene* en *onmatige* dan toch ook in de dwaling zijnen grondslag

(1) Spr. XV: 2, 28.

heeft, hetzij dat men eene of meer Bijbelplaatsen verkeerdelijk en tegen derzelve bedoeling opvat, en daaruit grond voor zijne handeling ontleent, hetzij dat men zich, door eene dwalende verbeelding laat verleiden, en dezelve voor eene goddelijke ingeving houdt, hetzij eindelijk dat men naar hartstogten en begrippen handelt, die Gods woord, behoorlijk onderzocht, zoude afkeuren, zoodat mijne stelling vast staat, dat de *godsvrucht* in de *waarheid*, de *dweeperij* in de *dwaling* geground is, en van dezelve voedsel ontvangt.

Voorts handelt de ware godzaligheid naar reine beginselen van *nederigheid*, *bedachtzaamheid*, *zachtzinnigheid*, *zuivere liefde Gods en des naasten*, terwijl de dweeperij, hoe goed zij het ook meent, aan haren *hoogmoed*, *onbezuisden ijver*, *toorn* en *eigenliefde* te onderkennen is.

Een nederig mensch tracht niet naar hooge dingen, komt liever achteraan met de openbaring van zijn godsdienstig gevoel, met den strijd voor zijn geloof, dan dat hij de eerste wil wezen. (1) Hij neemt niets ligtvaardig bij de hand, hij ijvert niet ontijdig, maar

(1) Rom. XII: 3, 16. 1 Kor. XI: 23, 40.

wacht op den tijd van God, en de gangen van deszelfs Voorzienigheid. Hij onderzoekt gedurig, wat de wil zijns Heeren zij; hij berekent de gevolgen, en is bedachtzaam, om, door geene onverstandige maatregelen, zijne goede zaak te bederven. Zijn grootste ijver is altijd getemperd door zachtzinnigheid en vriendelijkheid jegens allen, met welke hij in aanraking komt. Hij hoort iemands tegenredenen geduldig aan, zoekt dezelve zich ten nutte te maken, wederlegt dezelve niet meer dan noodig is, en met de gunstigste veronderstelling, en kan hij het pleit niet winnen, hij onderwerpt zich aan God, die alleen van het gezaaide den wasdom geeft. (1) Dat nu de *dweeperij* naar gansch andere beginselen handelt, is de doorgaande leer der ondervinding. Men denke slechts aan PAULUS, voor zijne bekeering. Hij was ja een welmeenend, maatschappelijk braaf, en op zijne godsdienstpligten naauwgezet man, maar vol van eigenliefde, zoo vast steunende op zijne eens aangenomen begrippen, dat hij zich verheven oordeelde boven alle dwaling. Hij bragt zijn goed doen bij God en menschen in rekening. *Hij* moest de man zijn, die de

(1) Matth. XI: 25, 26. 1 Kor. III: 6, 7.

aartsvaderlijke Godsdienst zoude opregten. Dit deed hij niet, door middelen van redelijke overtuiging, veel minder door eigen onderzoek, of de Heer JEZUS al of niet aan de Wet van MOZES en de Leer der Profeten beantwoordde, o neen! door lasteren en woeden, gevangennemen en geeselen, door toe te stemmen tot der Christenen marteldood, en met dit alles meende hij, in zijne dwaling, Gode eene groote dienst te doen. (1)

Maar vergelijk nu PAULUS, na zijne bekeering, met zichzelf! Zijne overtuiging moge even vast zijn geweest, doch nu steunde zij niet langer op vooroordeel, maar op zuivere waarheid. Zijn moed en ijver bleven hem bij, doch werden gematigd door voorzigtigheid, wijsheid en zachtzinnigheid. Hij konde nu, in *Arabië* en te *Tarsus*, den tijd afwachten, dat de Heer hem wilde gebruiken. Hij bragt Gode zijne godsdienstigheid niet meer in rekening, maar noemde zich den voornaamsten der zondaren. Zijn geestdrift was, zoo wel in geaardheid als voorwerp, dermate veranderd, dat men, daarop lettende, gemakkelijk

(1) Hand. VIII: 3, IX: 2, XXVI. 9-11. Philipp III: 4-9.

het groot verschil tusschen de natuur der *dweeperij* en der *godzaligheid* leert kennen.

Eindelijk, de ware godzaligheid is ten hoogste *redelijk* en *eenvoudig*, terwijl de *dweeperij* *onredelijk* is, en zich aan *overdrijving* schuldig maakt.

Het is immers ten hoogste redelijk, dat men het beste goed ook het meest waardeert, daarover het liefst nadenkt, daarmede het sterkst is ingenomen, dit aan anderen tracht mede te deelen, het zoeken van hetzelfde aanprijst, om ook anderen gelukkig te maken. De redenen, die men daarover voert, naar den Bijbel, zijn zoo overeenkomstig de behoefte der menschen, zoo overtuigend, zoo beminnelijk en aanvallig, dat zij dringen in des menschen gemoed.

De toon van spreken en wijze van handelen is, bij de ware godzaligheid, zoo eenvoudig, natuurlijk, overeenkomstig den aard en de verhevenheid van het onderwerp, en tevens zoo menschelijk en maatschappelijk, dat geene *dweeperij* iets dergelijks kan voortbrengen: terwijl de laatste onbewijsbare, onredelijke, des menschen natuur en bestemming overschrijdende zaken staande houdt en wil opdringen, in haar spreken, onbestemd, ver-

ward, hoogzinnebeeldig, dikwerf onverstaanbaar is; en, in haar gedrag, stuursch, stijfzinnig, den eenen pligt overdrijft, ten nadeel des anderen.

§ 14.

*Het zondige en schadelijke om Gods-
vrucht dweeperij te noemen.*

Ik konde meer zeggen van het onderscheid tusschen *christelijke godzaligheid* en *dweeperij*; maar het gezegde is genoeg om elk te overtuigen, en tevens het onbillijke te doen kennen van eenen mensch, die welligt hartelijk God vreest, als eenen dweeper te bespotten.

Dat dit zeer zondig is, zal blijken, zoodra men overweegt, dat men daardoor zijne afkeerigheid aanduidt van hetgeen de Heer, in zijn Woord, aan elk aanprijst, als den eenigen weg om zijne gunst, voor den tijd en de eeuwigheid, te genieten, en zich zelve verhardt in de zonde of zorgeloosheid, die het eeuwig verderf ten gevolg heeft. (1) *Ten andere* omdat het

(1) Pred. XII: 43, 44. Matth. XIII: 41-43. 2 Thess. I: 8-10.

uitdrukkelijk in den Bijbel wordt verboden, en met het Goddelijk ongenoegen bedreigd. Wij lezen immers, dat de Heer zegt: *die u, mijn volk, aanraakt, die raakt mijn oogappel aan.* (1) Ten derde, dewijl men zich daardoor gelijk stelt aan de booze Joden en andere vijanden des Zaligmakers, die Hem en zijne discipelen, ook met leugen en smaadwoorden, vervolgden. Het is waar, het geschiedt dikwijls niet opzettelijk, maar uit navolging en onbedachtzaamheid, doch dan neemt men echter deel aan de zonde van anderen, en lastert hetgeen men niet verstaat, noch behoorlijk wil onderzoeken. Men zegge niet: »Ik veroordeel nimmer een waarlijk godvruchtig mensch, maar alleen den huichelaar en dweeper.» Want welk' eene menschenkennis en omgang wordt er vereischt, om deze billijke onderscheiding op dezen en genen toe te passen! Daarenboven er kan zich eenige dweeperij, of iets anders onreins met iemands ware godsvrucht paren; en zullen wij dan onzen medechristen, die mogelijk beter is dan wij, gering achten, omdat wij ontdekken, dat zijne godzaligheid niet boven alle vooroor-

(1) Zach. II.

deel en gebrek verheven is? O gij, die aanstonds gereed zijt om eenen godsdienstigen mensch overdreven en dweepachtig te noemen, ziet toch wel toe, dat gij niet, wegens uwe onverschilligheid, wereldliefde en zondenlust, verloren gaat! Gij waant soms, dat deze en gene te veel bidt, de kerk bezoekt, in den Bijbel leest; dat hij te steildenkend, te ernstig, te weinig maatschappelijk is, de Godsdienst te veel in den mond heeft, met haar te koop loopt; maar, eilieve! daal eens in uw eigen hart en let op uwen wandel! Bidt gij ook te weinig en te harteloos? Is u het eenzaam bidden ook een ongewoon werk? Gaan er ook dagen voorbij, dat gij zoo min aan God en CHRISTUS, als aan dood en eeuwigheid gedenkt? Laat gij uwe zitplaats in de kerk ook doorgaans ledig, en den Bijbel ongebruikt? Is uw leven ook toegewijd aan verstrooijing en vermaak? Zwijgt gij ook van God en Deszelfs dienst, omdat gij u dit schaamt, omdat gij er weinig van weet of over denkt, omdat uw gemoed ijskoud is voor den Zaligmaker, en gij niets hebt om er mede te koop te gaan? O! veroordeel en beschuldig dan liever uzelf, en bedenk, welk leven de

beste voorbereiding is voor de eeuwigheid, en het zaligste sterven zal ten gevolg hebben, hetgene, dat gij thans smaalt, of het uwe? Ja eens gesteld: anderen dreven de Godsdienst te ver, zoodat uw ongunstig oordeel over hen, hierin en daarin, niet van allen grond was ontbloot, o meen niet, dat hunne overdrevenheid uwe ligtzinnigheid en zorgeloosheid, voor den Regter van alle vleesch, zal kunnen verschoonen! Ja onderzoek uzelf, of uw afkeer van hen wel eigenlijk gegrond is in het gebrek, dat hunne godsvrucht bezoedelt, dan wel in hunne godzaligheid zelve, die u beschaamt en veroordeelt, en dat gij u slechts bij hunne verkeerde handelingen bepaalt, om uwe afkeerigheid van ernst en ingetogenheid eenen glimp te geven, die uwe ongodsdienstigheid, voor uzelf en anderen, in eene betere gedaante plaatst! Bedenk eindelijk, dat men, met smaadredenen nooit iemand verbetert, maar dat deze in den boezem der dwazen wonen! (1)

(1) Spr. XI: 42. XIII: 20.

§ 15.

Niemand behoort zich, door den smaad der wereld, in zijne godsvrucht te laten stremmen.

Men meene niet, dat *smaad* en *spot* weinigen indruk maken op den mensch, om hem, geheel of gedeeltelijk, zijne goede voornemens te laten varen. Neen, de ondervinding heeft geleerd, dat de vijanden van de Godsdienst daardoor dikwijls meer voor hunne zaak hebben gewonnen, dan met geleerde tegenspraak en de bitterste vervolgingen. Deze toch vonden doorgaans, in de eigenliefde van anderen, een tegenwigt, doordien zij voor hen in verstand niet wilden zwichten, noch zich met geweld laten dwingen. Doch die zelfde eigenliefde kan niet dulden het voorwerp te zijn der algemeene bespottung en verguizing. Dit wordt ook in den Bijbel, als eene zware beproeving voorgesteld, over welke de Heiligen tot God hunne klaagstem verhieven. (1)

De vrees voor smaad en spot, heeft menig mensch, die welligt anders den goeden weg zoude zijn ingeslagen, verleid om zijne goede

(1) Ps. XXII: 8. XLII: 11. LVI: 6.

beginselen te onderdrukken, en, tegen zijn geweten aan, op het pad der zonde en zorgeloosheid te volharden.

Het ontbreekt ook niet aan voorbeelden, die reeds eenen aanvang gemaakt hadden met hunne bekeering, van welke godvruchtige lieden eene blijde hope hadden opgevat, maar die, omdat zij de bespotting der wereld niet konden lijden, *met den hond zijn wedergekeerd tot hun uitbraaksel, en met de gewassene zeuge tot de wenteling des slijks.* (1)

Ja hoe dikwijls wordt de ware godvruchtige nog daardoor belemmerd, en, in sommige tijden, tot het hinken op twee gedachten gebracht, hetzij door lafhartig zwijgen dan, wanneer hij moest uitkomen voor den naam en de zaak zijns Heeren, hetzij door het bewimpelen zijner ware gevoelens, het spreken naar den smaak van anderen, indien niet door zelfs den hoogen ernst van zijne medechristenen als te overdreven te noemen, of deel te nemen aan zondige dingen, alleen om in eenen goeden reuk te staan bij lieden dezer wereld, en den smaadnaam van dweeper te ontwijken!

(1) 2 Petr. II: 22.

In dit opzigt zijn de maaltijden der Grootten, hunne eerbewijzingen, de omgang met vrijdenkende Geleerden, en tijden van Godsdiensttwisten, bronnen van verzoeking voor hen, die den Heer vreezen, en niet gestadig de wacht houden over zichzelf. (1)

Men bedenke ondertusschen, als wapenen in den strijd tegen de spot en de minachting van de kinderen dezer wereld, in de *eerste* plaats, dat wij eenmaal moeten sterven, en in onze zonden zullen verloren gaan, wanneer de vriendschap der wereld ons meer waard is geweest, dan de vriendschap met God, (2) terwijl zij, om wier wil wij de stem van ons geweten gesmoord, en de goede indrukken wederstaan hebben, ons zelfs den geringsten troost niet zullen geven, maar angstig ons sterfbed ontwijken, gelijk de ervaring leert.

Ten andere, dat hij, *die vader, moeder, broeders of zusters*, ja zelfs zijn eigen leven liever heeft dan CHRISTUS, Zijns niet waardig is, en dat de *Zoon van God hem, die zich*

(1) Men denke aan PETRUS, niet alleen in KAJAFAS zaal, maar ook te Antiochië. Matth. XXVI: 69 enz. Gal. II: 11 enz. (2) Matth. VII: 13, 14. Jak. IV: 4.

zijns geschaamd zal hebben, zich ook schamen zal wanneer Hij komen zal in zijne heerlijkheid, en in die des Vaders en der heilige Engelen. (1)

Ten derde leert ons het voorbeeld van PILATUS, die, uit vrees van, op de aanklagt der Joden, de vriendschap van den Keizer TIBERIUS te verliezen, zijn geweten verkrachtte, door den Zaligmaker ter kruisdood te veroordeelen, (2) en dezelve echter niet behouden konde, maar kort daarna, door den Keizer in ballingschap gezonden, in dezelve zijn eigen moordenaar is geworden, hoe men zelfs de gunst der wereld niet kan behouden, door zijn geweten aan haren wil op te offeren. Niemand kan immers twee strijdige heeren dienen, God en de wereld, naar het oordeel van CHRISTUS. (3) *Een dubbelhartig man is ongestadig in alle zijne wegen.* (4) Zichzelve in zijn spreken en handelen niet gelijk te blijven, maar dan streng en vroom, dan vrijgevig en loszinnig te zijn, naarmate men met dezen of genen verkeert, om elk te behagen, is een bestaan, dat, vroeg of laat,

(1) Matth. X: 32, 33. Luk. IX: 26.

(2) Joh. XIX: 12. (3) Matth. VI: 24. (4) Jac. I: 8.

aan het licht komt, God vertoornt en zelfs bij de menschen verachtelijk is; van daar, dat wij lezen: *wandel voor mijn aangezicht en wees opregt!* (1) En: *laat de opregtheid en vroomheid mij behoeden.* (2)

In de vierde plaats zie men op het loon, dat Gods Woord toezegt aan de getrouwen, die den spot en smaad der wereld niet gevreesd, maar geduldig verdragen en overwonnen hebben. Dit loon is zeer groot, dikwijls zelfs gedurende dit aardse leven. De *Spreek-schrijver* zegt: *de opregte zal daarna gunst vinden, meer dan die met de tong vleit.* (3) Men verkrijgt ook, langs dezen weg, na zijnen dood, eenen goeden naam, en loffelijke nagedachtenis, zelfs bij de goddeloozen, die den vromen, in zijn leven haatten en vervolgden. De Joden sierden, in des Heilands dagen, de graven der Profeten op, welke hunne vaders gedood hadden. (4) Doch het voornaamste loon is in de eeuwigheid. CHRISTUS zegt: *Zalig zijt gij, wanneer u de menschen smaden en vervolgen, en liegende alle kwaad tegen u spreken om mijnen wil. Verbljdt en verheugt*

(1) Gen. XVII: 1. (2) Ps. XXV: 21.

(3) Spr. XXVIII: 18, 23. (4) Matth. XXIII: 29.

u, want uw loon is groot in de hemelen! (1)
 En elders: *een ieder, die mij belijden zal*
voor de menschen, die zal ik ook belijden
voor mijnen Vader, die in de hemelen is. (2)
 En wederom: *wees getrouw tot den dood,*
en ik zal u geven de kroon des levens; (3)
 terwijl PAULUS ons vermaant *niet aan te mer-*
ken de dingen, die men ziet, maar de
dingen, die men niet ziet, om dat de din-
gen, die men ziet, tijdelijk zijn, maar de
dingen, die men niet ziet, eeuwig. (4)

§ 16.

Men behoort ondertusschen zich niet zonder
noodzaak, of met regt, den smaad der
wereld op den hals te halen.

De vervolging of spot, welke wij, om JEZUS
 wil dragen, moet geheel om JEZUS en zijner
 zaak wil wezen, zullen wij daarbij een gerust
 geweten hebben, en ons kunnen vertroosten
 met het loon, aan des Heilands volgelingen
 toegezegd. De Apostel PETRUS zegt: *Indien*
gij gesmaad wordt om den naam van

(1) Matth. V: 41, 42.

(2) Matth. X: 32.

(3) Openb. II: 10.

(4) 2 Kor. IV: 48.

CHRISTUS, dan zijt gij zalig, doch dat niemand van u lijde als een doodslager, of dief, of kwaaddoender, of als een, die zich met een anders doen bemoeit! (1) Het is alsof de Apostel voorzag, dat men, in den naam van het allerheiligst Geloof, zich strafbaar zoude gedragen, of zijne menschelijke zondige driften met het heilige verwarren, en dan dwaasselijk meenen, dat men, vervolgd wordende, dit voor *CHRISTUS* leed, en dat hij daarom deze vermaning noodig rekende.

Een ijveraar voor de Christelijke godsdienst zoude zich tegen de burgerlijke wetten der Overigheid, tegen de onschuldige gebruiken en zeden der Maatschappij kunnen aankanten, of, door de vreemdste gebaren en uitdrukkingen, zich dus gedragen, dat hij billijke verachting en bespotting, bijaldien niet erger verdiende. Een vroom mensch zoude, bij zijne vroomheid, aanstootelijke dingen, onnoodige bemoeijingen, onbedachtzame handelingen kunnen voegen, en daardoor veroorzaken, dat het eene met het andere aan bespotting wierde prijs gegeven. Hij zonde, tegen de les van *CHRISTUS*, *het heilige den*

(1) 1 Pet. IV: 14, 15.

honden kunnen geven, en zijne paarden voor de zwijnen werpen, (1) door ontijdig en zonder eenige menschenkennis, zijne vermaningen en godsdienstige toespraken uit te boezemen. Dit heeft de ervaring meermalen bewezen, en kan verklaard worden uit de onvolkomenheid, die de godsvrucht op de Aarde aankleeft. En zoo kom ik als van zelve tot mijne

TWEEDE AFDEELING,

TEN BETOOG, DAT WARE CHRISTELIJKE GOD-
ZALIGHEID ZONDER DWEEPERIJ BEOEFEND
DEHOORT TE WORDEN.

§ 1.

*Dweeperij kan zich gemakkelijk met
ware vroomheid vermengen.*

Hoewel de echte Christelijke godsvrucht het tegengestelde is van alle zedelijke gebreken, is er geene zonde noch verkeerdheid, die niet in eenen bekeerden of vromen kan vallen. *Het vleesch begeert immers tegen den geest, en de geest tegen het vleesch, en deze staan tegen elkander, zoodat de Christen dikwijls*

(1) Matth. VII: 6.

niet doet, hetgeen men billijk van hem vordert, en hij ook wil. (1) Men kan echter van vele, en wel van de meeste verkeerdheden niet zeggen, dat zij zich met de godsvrucht vermengen, al is het ook, dat zij in eenen godvruchtigen vallen. Trouwens, toen DAVID zich in zijne schandelijke zonde van overspel verliep, en PETRUS den Heer CHRISTUS verloochende, geschiedde dit tegen hun geweten aan, en vertoonden zij niets, dat naar vroomheid geleek, tot dat zij zich bekeerden. Maar er zijn zekere gebreken, die den schijn van godsvrucht kunnen aannemen, en daardoor zich met dezelve vermengen. Bij voorbeeld de geldgierigheid is, zoo wel als de godsvrucht, eene vijandin van overdaad, pracht en verkwisting. Hoe ligtelijk kan dan een ernstigdenkend mensch, wanneer hij echter die zonde niet is afgestorven, aan dezelve voldoen, en zich verontschuldigen met godvruchtige redenen van matigheid, spaarzaamheid, nederigheid en afkeer van wereldsgezindheid, terwijl zijne vasthoudendheid ondertusschen aan zijne eenvoudige levenswijze ruim zoo veel deel heeft, als de lust om den Heiland te behagen.

(1) Gal. V: 17.

Zoo vereenigt zich ook gaarne de dweeperij met de hartelijke godsvrucht, om dat zij een vroom voorkomen kan hebben, en eene opgewondenheid in godsdienstige zaken voortbrengen, die het onzuiver namaaksel der ware godzaligheid is. Zij heeft zoo wel hare goedsaandoeningen, hare zelfsverloocheningen, hare schriftuurplaatsen en bewijsredenen, als de echte godsvrucht. De Satan verandert zich bij haar, als ware hij een Engel des lichts, en ondersteunt haar door de uitspraken des Bijbels, hoewel buiten derzelve zin en bedoeling getrokken. (1)

Er zijn zelfs voorbeelden van vrome menschen, welke zich tot de grofste en buitensporigste dweeperijen, die Kerk en Staat dreigden omver te werpen, hebben laten verleiden. (2) Ja ik vrees, dat er, hier en daar, in ons Vaderland, worden gevonden, die wel mogen waken en bidden, dat zij zich niet tot iets dergelijks laten vervoeren.

Doch er zijn ook minder grove, fijner gesponnen' dweepachtige gevoelens en hande-

(1) Matth. IV: 6. 2 Kor. XI: 14.

(2) Men zie daarvan een voorbeeld te *Elberfeld*, in het midden der vorige eeuw, volgens YPKY, *Kerkgeschiedenis der XVIII de eeuw*, Xde deel, bl. 335 enz.

lingen, die des te gemakkelijker in het anders vroom gemoed insluipen, naarmate zij bij anderen in zwang zijn, eene godvruchtige gedaante vertoonen, soms de letter der Heilige schrift, of eene zekere opvatting deszelve voor zich hebben, en daardoor zich met ware godzaligheid vermengen.

Het is van belang, dat wij eenige van deze gebreken leeren kennen, zoo wel in derzelver aard als schadelijkheid, om ons voor dezelve te wachten; en daarom willen wij dit stuk een weinig ontwikkelen.

§ 2.

Dweeperij in het algemeen is overdrevene godsvrucht.

Wat echte onbesmette godzaligheid is, leeren wij uit den Bijbel, en inzonderheid door het voorbeeld van JESUS CHRISTUS, kennen. Doch deze kan, bijaldien zij kwalijk wordt begrepen of toegepast, aanleiding geven tot eene overdrijving, die het overige goede ontsiert, en zeer schadelijk is. Gij zult mogelijk denken, dat men nooit te goed, te eerlijk, te godvreezend kan zijn, en gij hebt, in zekeren zin, gelijk. Maar

wanneer wij spreken van iemand, die te vroom is, of zijne godsdienstigheid overdrijft, dan bedoelen wij daarmede, dat hij, hetzij door onkunde, hetzij door hoogmoed of andere verkeerde hartstogten, het ware spoor der godsvrucht hijster is, den eenen pligt om den anderen verwaarloost, bij de volmaakte wet des Heeren zijne eigene geboden voegt, en dezelve daardoor krachteloos maakt. Laat ik dit stuk een weinig ophelderen: Men stelle eens, (hetwelk slechts zeldzaam gebeuren zal,) dat iemand zoo veel aan den armen gaf, dat hij zijne vrouw en kinderen gebrek liet lijden, of, (hetgeen meermalen is geschied,) dat men door het overmatig bezoek van godvruchtige gezelschappen, zijn werk ongedaan, zijne kinderen zonder opzicht liet, en verzuimde hun eene goede opvoeding te geven. In dat geval kan hij meenen zeer vroom te zijn, en God te behagen. Doch in de daad is hij te weinig vroom, dewijl hij den eenen pligt, hem door den Bijbel voorgeschreven, wel onderhoudt, maar den anderen, die hem niet minder geboden wordt, schandelijk verwaarloost. Dit kan en moet men toch dweeperij noemen, en is dikwijls nog erger naam waardig. Zoo

zoude iemand zich vastendagen kunnen opleggen, die, door strenge onthouding, zijne gezondheid nadeelig waren. Ja ik weet, dat het niet geheel aan voorbeelden heeft ontbroken van opregte lieden, die, misleid door een mingepast zinnebeeldig gezegde, van *zijn verbond met God met zijn bloed te onderteekenen*, hetwelk zij in een boek hadden gevonden, dit voorschrift letterlijk hebben opgevolgd. Zulk een gedrag kan wel de opregtheid en den ijver doen blijken van iemand, die zich den Heer toewijdt, maar is echter dweeperij. Eene onderteekende opdracht van zichzelf aan God en den Zaligmaker, zoude mogelijk voor iemand een hulpmiddel kunnen zijn, om dezelve vervolgens zich te herinneren; en in zoo ver nog niet bijgeloovig, maar onschuldig. Echter eene insnijding te maken om, op die wijze, zijn bloed te verkrijgen, is eene zondige daad, van afgodendienaars ontleend, (1) welke de Allerehoogste, die harten en nieren beproeft, niet noodig heeft. Zij kan daarenboven nog, zonder ware bekeering, als een rustmiddel, tot voedsel van volgende zorgeloosheid plaats

(1) Deut. XIV: 1.

hebben. Doch het is van belang, dat wij eenige bijzonderheden, die meer in zwang zijn, afzonderlijk behandelen.

§ 3.

Gemaaktheid en zonderlingheid in houding, spraak, enz. uit godsdienstzin, is als zeker soort van dweeperij, zeer af te keuren.

Alle vertooning van bijzondere vroomheid, door kleeding, houding, gebaren en spraak, behoort niet tot de echte godsvrucht, maar wordt, door den Heer JEZUS, als het werk van geveinsden, zeer bestraft. (1) Het kan echter zijn, dat iemand, die veel daarvan heeft, nog daarom geen geveinsde is. Navolging van anderen, voor welke men eene bijzondere hoogachting heeft, benevens verkeerde begrippen kunnen dit hebben veroorzaakt. Daarenboven kan vroegere hoogmoed verkeerde gewoonten en hebbelikheden hebben te weeg gebracht, die, zelfs bij volgende betere gezindheid, als de *tweede* natuur zijn geworden, en moeilijk zijn af te leeren.

(1) Matth. VI: 1-6, 16-18. XXIII: 5.

Ik wil wel niet ontkennen, dat men iemands vroomheid aan zijne kleeding, houding en smaak moet kunnen bemerken, voor zoo ver hij zich onderscheidt van de modeziekte, kleederpracht en loszinnigheid des wereldlings; maar, wanneer dit onderscheid te ver wordt getrokken, het den eerezuchtigen pronker met zijne godsvrucht verraadt, en aan elk als onvoegzaam moet in de oogen stralen, is het, bijaldien het geene geveinsdheid is, althans niet beter dan dweeperij. In het bijzonder is het hangen van het hoofd, het teemen en zuchten eene walgelijke gewoonte, die zoo min door den aard der zaak, als door het voorbeeld van CHRISTUS en Deszelfs Apostelen wordt aangeprezen, maar veeleer veroordeeld. De Godsdienst is toch geene treurige zaak, en mag, uit dien hoofde, ook niet het voorkomen van dezelve dragen. De hartelijke vroomheid moet zich vertoonen met een opgeruimd gelaat, natuurlijke houding, en in opregtheid, zonder kunst. Als zoodanige zal zij ook anderen tot haar trekken, die door stroefheid en teemerij, van haar afkeerig worden.

JESAJA veroordeelt het, wanneer de mensch, om God te behagen, *zijn hoofd kromt als*

eenbieze! (1) SALOMO zegt: *Laat uwe oogen regtuit zien, en uwe oogleden zich regt voor u henen houden*, (2) en, in de redenen van CHRISTUS en zijner volgelingen, vindt men niets dan rondheid en openhartigheid, niets, dat eenige aanleiding geeft tot het minste vermoeden, dat hunne houding of spraak eenige onnatuurlijke rigting zoude hebben aangenomen. (3)

§ 4.

Het verzuim van aardschen arbeid of zorg, alsmede het verachten van aardsche voorregten zijn ook geene telgen der ware godzaligheid, maar, wanneer men dit meent, eene soort van dweeperij.

Wanneer wij den Bijbel raadplegen, dan ontdekken wij spoedig, dat wij geene twee heeren, die elkander vijandig zijn, te weten: God en de wereld, te zamen kunnen dienen, (4) dat het ligchamelijke voor het geestelijke, het tijdelijke voor het eeuwige behoort achter te staan. (5) Ja zelfs, dat wij ons

(1) Jes. LVIII: 5.

(2) Spr. IV: 25.

(3) Matth. VI: 16-18.

(4) Matth. VI: 24.

(5) 2 Kor. IV: 18.

niet te diep met aardſche bemoeijingen, noodloozen arbeid, bekommerniſſen en haken naar aardſch geluk kunnen inlaten, zullen wij Gode behagen, en, met een goed gevolg, naar de kroon der eeuwige heerlijkheid ſtrevan. (1) Doch men kan dit ook te ver trekken, door zijn aardſch beroep te verzuimen, of ſlap waar te nemen, door de betamelijke zorg voor zijn beſtaan in de wereld te verwaarloozen, en door tijdelijke voorregten en zegeningen, onverschillig en met minachting, te behandelen. Dat men dit van ouds heeft gedaan en voor blinkende godsvrucht gehouden, getuigt het kluizenaars- en kloosterleven der middeleeuwen, en het is zeer te vreezen, ja zelfs mij gebleken, dat zulk een beſtaan, nog heden, niet alleen bij *Roomſchgezinden*, maar ook bij *Onroomſche*, mogelijk anders vrome lieden, ſomtjids nog wordt gevonden. Het is echter niet beter dan ſchadelijke dweeperij, geheel ſtrijdig met onze maatschappelijke betrekking en het Woord van God.

Ik beken, in het laaſte wordt hier en daar wel eens iets gevonden, dat, buiten zamenhang en doel opgevat, den vromen dweeper

(1) Luk. IX: 61, 62.

tot zulk eene denk wijze regt of aanleiding schijnt te geven. Bij voorbeeld des Heilands bevel aan den rijken jongeling: *Verkoop al wat gij hebt, en geef het den armen.* (1) Zijne algemeene vermaning: *Zijt niet bezorgd tegen den morgen, want de morgen zal voor het zijne zorgen, elke dag heeft genoeg aan zijns zelfs kwaad.* (2) Er zoude nog eene groote lijst van soortgelijke bijbelplaatsen kunnen worden bijgevoegd. Evenwel dezelve bewijzen niets ter verdediging van den luijen, onmaatschappelijken, en omtrent aard-sche zegeningen onverschilligen Christen. *Vooreerst*, omdat zij somtijds proefbevelen waren aan bijzondere personen, slechts gepast in hunnen tijd en hunne omstandigheden, die even weinig het algemeen verbinden, als de beproeving van ABRAHAM, toen hij zijnen zoon moest offeren, anderen daartoe verplicht. Van dien aard was het bevel aan den rijken jongeling, en CHRISTUS belofte aan zijne Apostelen, om zich alleen met de prediking van het Evangelie in te laten, en de zorg voor hun onderhoud aan des Heeren Voorzie-

(1) Matth. XIX: 20-22. Luk. XVIII: 22.

(2) Matth. VI: 34.

nigheid toe te vertrouwen. (1) En echter heeft onder anderen een PAULUS dit nooit zoo vergetrokken, of hij gaf een voorbeeld van werkzaamheid in aardsche zaken, zoo dikwijls zijn prediken daarbij niet leed. (2)

Ten *tweede*, de vermaningen van den Heiland en zijne Gezanten, dat men zijne zorgen voor de toekomst Gode in handen zal geven, manen slechts van zoodanige zorgen af, welke des menschen geest noodeloos bekommeren, of hem te veel in de aarde doen wroeten om rijkdom en schatten te vergaderen, maar niet van eene betamelijke zorg voor zich en zijn huisgezin, noch ook van noeste vlijt en arbeid in zijn beroep. Dit blijkt, omdat het niet ontbreekt aan eene menigte bijbelplaatsen, die bij den Christen op naarstigheit, overleg en getrouwheid in aardsche zaken aandringen, en hem, in geval van nalatigheid, zelfs met Gods ongenoegen en den hongerdood bedreigen, gelijk men in de onder aangehaalde teksten kan zien. (3)

(1) Maath. X: 9, 40. Luk. XXII: 35.

(2) Hand. XVIII: 3. XX: 34, 35. 2 Thess. III: 8.

(3) Luk. XVI: 40, 41. Efez. IV: 28. 2 Thess. III: 6-13. 1 Tim. V: 8.

De verachting van aardsche genoegens en voorregten werd ook bestreden, door het volmaakte voorbeeld des Goddelijken Verlossers, die niet zelden ter maaltijd ging, en zelfs eenmaal eene bruiloft, met zijne tegenwoordigheid vereerde. (1)

Hierbij komt nog *ten derde*, dat de menschelijke Maatschappij zoude te gronde gaan, indien alle hare leden Christenen waren, die hunne aardsche zaken verwaarloosden. Want de dingen kunnen zichzelve niet daarstellen, en de standen en beroepsbezigheden zijn van God, en moeten daarom als roepingen des Allerhoogsten beschouwd worden, om in dezelve getrouw te zijn. En *eindelijk* is het een bedriegelijk denkbeeld, dat men, door ledig te zijn, ten minste door het verzuim van aardsche aangelegenheden, den welstand zijner ziele kan bevorderen. De ondervinding heeft dit, ten aanzien van het kloosterleven en anderszins, *duizendmaal* bewezen. Men kan niet onafgebroken met geestelijke dingen werkzaam zijn, of die indruk verflauwt, en de zonde sluipt ongemerkt binnen, (2) terwijl

(1) Matth. XI: 19. Joh. II: 4-10. XII: 1, 2.

(2) 1 Tim. V: 13, 14.

een matige arbeid en vlijt ons voor menigerlei verzoeking bewaren, onze gedachten van het kwade afleiden, en daarna aan de hervatte geestelijke overdenking een nieuw leven geven. Het is wel waar, dat overmatige werkzaamheden, en rustelooze aardsche bemoeijingen het zaad des woords verdringen, gelijk de Heiland voorstelt; (1) doch dit is weder een ander uiterste, voor hetwelk men zich heeft te wachten, maar is zeer onderscheiden van de betamelijke zorg voor aardsche dingen (2).

§ 5.

Het ontvangen van Goddelijke openbaringen en gezigten, in onzen tijd, behoort meer dan waarschijnlijk tot de godsdienstige dweeperij.

Verre zij het van mij, de mogelijkheid van een bovennatuurlijk gezigt, of bijzondere Goddelijke openbaring in onzen tijd te loochenen. Dit kan ik niet doen, zoo lang ik aan de gezigten en ontdekkingen Gods geloof, die in den Bijbel vermeld worden, en niet kan aantoonen, uit de Heilige schrift, dat de Heer

(1) Matth. XIII: 22. Luk. XII: 15-21.

(2) Spr. VIII: 20.

zulk' soort van bekendmakingen , in volgende tijden , niet meer verkiest te schenken ; maar zij zijn desniettemin , in onze dagen , zeer onwaarschijnlijk , niet alleen omdat wij genoeg hebben aan het beschreven Woord van God , dat , behoorlijk onderzocht , ons alles zegt , wat wij behoeven te weten , maar ook doordien er weinig minder dan *achttien* eeuwen zijn verloop , zonder dat er eenig Profetisch gezigt , of bovennatuurlijke Goddelijke openbaring is geschonken , hetwelk den toets van het onvooroordeeld onderzoek heeft hunnen verdragen.

Men bedriegt zich althans jammerlijk , wanneer men elken godsdienstigen inval , of indruk makenden droom , of voorkomende bijbelplaats , al is men anders in eene godsdienstige stemming , voor zulk eene openbaring houdt. Men zegge niet , dat echter de ontdekking leert , dat zulke voorkomingen door de uitkomst bevestigd worden ! want ik betwijfel dit grootelijks. Nu en dan moge dit eenigen schijn van waarheid hebben , maar , dewijl dit niet altijd en doorgaans zal geschieden , is het mij een bewijs , dat men het slechts nu en dan heeft geraden , en dat het stelsel , waarop men

bouwt, niet houdbaar is. Hierbij komt nog, dat vrome menschen, naar mate zij in kennis van den Bijbel vorderen, met deze voorkomingen des te minder ingenomen zijn, maar des te meer met het beschreven Woord van God en deszelfs uitspraken.

Ik wil echter hiermede in het geheel niet wegedeneren de besturing en werking van Gods Geest, wanneer een over zijne zonden, of tegenspoeden verslagen mensch, op het onverwachts, hetzij door den inval van eene Bijbelspreuk, hetzij zonder denzelven, getroost wordt door het geloof aan de vergeving zijner zonden, en het vertrouwen, dat de Heer zijn heil en Redder zij. Noch ook, wanneer eene van pas komende schriftuurplaats den Christen aanwijst, hoe hij, hierin of daarin, naar het Woord Gods, hebbe te handelen. Maar zulke ervaringen zijn hemelsbreed onderscheiden van die, welke wij boven als ongegrond vermeld hebben. Deze laatste en dergelijke komen met de leer des Bijbels, met de behoefte van heilbegeerige menschen, met hunne gemoedsrust en de leiding des Heeren, door alle tijden, overeen, en waren meermaal de bevindingen der Bijbelheiligen, gelijk wij uit de

Psalmen, en van elders duidelijk kunnen afnemen. (1)

§ 6.

Het verbinden van uitkomsten aan eigendunkelijke bepalingen, schijnt den vromen niet te voegen.

Wij lezen, in het eerste Boek van MOZES, (2) dat de knecht van ABRAHAM, uitgetrokken naar *Paddan Aram*, om, voor den zoon zijns heeren, eene vrouw te zoeken, vooraf een zeker teeken bepaalde, waaraan hij zoude weten, of de jonge dochter, die hem het eerst ontmoeten zoude, en tevens, (dit mogen wij als zijne bedoeling veronderstellen,) in zijne oogen niet ongeschikt zoude voorkomen, de aanstaande huisvrouw van IZAÄK al of niet zoude wezen. Wij vinden wijders, dat de Heer hem dat teeken gaf, ten minste de omstandigheden en redenen van REBEKKA zoo bestuurde, dat de knecht verhooring op zijn bidden ontving. En nog heden ontbreekt het niet aan vrome menschen, die tot dergelijke bepalingen eene groote overhelling hebben,

(1) Ps. IV: 8. LXXIII: 16-28. CIII: 1-13 enz.

(2) Gen. XXIV: 42 enz.

terwijl zij zich gaarne op dit geval, en mogelijk op nog meer Bijbelsche voorbeelden (1) beroepen, om dit hun gevoelen te billijken.

Doch met dit al twijfel ik zeer, *vooreerst*, of het geoorloofd zij, en *ten andere*, of men er wel vast op kan staat maken, dat zulke beproevingen der Goddelijke voorzienigheid, altijd of doorgaans, door eene gewenschte uitkomst bekroond zullen worden.

De Bijbelsche voorbeelden van vrome menschen zijn niet altijd der navolging waardig. Hun gedrag moet, zoo wel als het onze, aan de Voorschriften des Almagtigen worden getoetst, eer wij het gerust kunnen navolgen. De omstandigheden waren dikwijls wijd verschillende van de onze, gansch buitengewoon en bijzonder, zoodat wij, althans niet dan in zaken van groot gewigt, en bijzondere gevallen, in bedenking zouden kunnen nemen, of wij tot soortgelijke beproevingen van het Godsbestuur vrijmoedigheid kunnen hebben.

Voorts is het opmerkelijk, dat wij, in het *Nieuwe verbond*, geen enkel voorbeeld dezer zaak aantreffen, maar veel, dat, bij wettige gevolgtrekking, ons van haar moet terughou-

(1) Regt. VI: 36-40. + Sam. XIV: 8-10.

den. (1) Men kan derhalve deze wijze van handelen meer overeenkomstig met de bedoeling des *Ouden testaments*, en de mindere heldere begrippen van dien tijd, dan met de meer ontwikkelde Zedeleer des *Nieuwen verbonds* aanmerken.

Het is waar, God bekroonde de aangehaalde verzoeken om een bepaald teeken met een gunstig gevolg. Hetzelfde is, nu en dan, mogelijk ook in onze tijden, bevonden. Doch dit bewijst meer Gods nederbuigende en verschoonende goedheid over die, welke Hem vreezen, dan de wettigheid van hun gedrag, en de zekerheid der zaak, die men nooit uit de eene of andere goede uitkomst kan beoordeelen. Trouwens, hoe zegenrijk was het gevolg van het verkoopen van JOZEF, door zijne broeders, terwijl desnietteenstaande hun gedrag zeer schandelijk en zondig was.

Er is volstrekt geene reden, om welke de Allerhoogste zijne Voorzienigheid zoude behoeven te verbinden aan teekenen, door ons uitgedacht, die men dagelijks zoude kunnen vermenigvuldigen. Er is, in Gods Woord, geen enkel voorschrift van toelating in dezen,

(1) B. v. Matth. IV: 7. Luk. 4: 18-20. Hand. 4: 7.

veel weiniger van bevel, geene enkele belofte, welke ons daartoe kan bemoedigen, en derhalve geene de minste zekerheid noch waarschijnlijkheid, dat de Heer zulk eene bepaling van ons menschen zal behoeven op te volgen. Het schijnt zelfs, bij de opmerking op deze redenen, hoogmoedig en vermetel te zijn dit te begeeren. Het is daarenboven onnoodig, dewijl de Heer, in zijnen gewonen weg en door zijn Woord, ons genoegzame onderrigting geeft. De uitkomst is dikwijls alles behalve gelukkig geweest, en heeft daarenboven tot veel slingeringen des gemoeds aanleiding gegeven, zoodat ik vrees, dat ook dit niet tot de echte, maar tot de overdrevene godsvrucht behoort.

Echter het is geene dweeperij, maar pligt en ware godvreezendheid, in gewigtige zaken, den Heer, door het gebed te erkennen, Hem om zijnen zegen, zijne besturing en leiding te vragen, en daarna op de wegen der Voorzienigheid en de omstandigheden zorgvuldig te letten, om ons naar dezelve te gedragen. (1) Dit is ware godsvrucht, maar wordt, mijns oordeels, dan alleen dweeperij, wanneer men,

(1) Spr. III: 6. Philipp. IV: 6.

tot grond zijner handeling, iets buitengewoons van het Opperwezen verlangt, waarmede zich vele brave menschen niet zeldzaam hebben bedrogen.

§ 7.

Wat men moet oordeelen van het inwendig gevoel van roeping tot gewigtige ondernemingen?

Het ontbreekt niet zeldzaam aan menschen, die, van de dienst der zonde en wereld, tot God bekeerd, lust ontvangen om iets groots voor den Heiland en zijne zaak te doen; ja zich geroepen gevoelen, hetzij om als Zending naar de Heidenen henen te gaan, hetzij om het leeraarsambt in hun Vaderland te bejagen, hetzij om een ander openbaar werk te ondernemen, tot bevordering van JESUS Koningrijk.

Men kan en moet dit niet onbepaaldelijk afkeuren, noch op de lijst der dweeperijen plaatsen, doordien de grootste en nuttigste mannen, op die wijze, tot heil van het Christendom gevormd zijn geworden; doch men moet tevens erkennen, dat in dezen veel dweeperij kan insluipen, en zeer groote ver-

warring stichten. Het is daarom van belang over deze zaak wat nader te handelen.

Wij hebben, in onze dagen, geene buitengewone en wonderdadige roepingen des Allerhoogsten te verwachten, met hoedanige een MOZES, een JEZAJA, een JOHANNES *de Dooper*, een PAULUS verwaardigd zijn geworden.

De bloote begeerte om voor den Heiland, als Prediker van het Evangelie of anderzins, in het openbaar te ijveren, heeft niets zondigs, want *hij, die een Opzienersambt begeert, begeert een voortreffelijk werk*, (1) en PAULUS dankte God, dat Hij hem daartoe had verwaardigd. (2) Men beproeve echter daarbij zichzelf, of ook hoogmoed, lust om in de Maatschappij zijnen stand te verbeteren, of boven anderen uit te munten, de geheime drijfveeren zijn, want dan is diezelfde begeerte een gruwel voor God. (3) Maar eens gesteld: die begeerte is daarvan rein, zoo ver iets bij ons menschen rein kan heeten, dan is zulk eene begeerte daarom nog geene roeping. Zij moet ten minste eene aandrift zijn, die ons zoo bezielt, dat wij haar, niet zonder smart,

(1) † Tim. III: 4. (2) † Tim. I: 12. (3) Luk. XVI: 15.

en strijd, kunnen tegenstaan, en men kan en mag, in zulk een geval, er den Heer om vragen, en zich op den weg der middelen stellen, om zijne begeerte deelachtig te worden. Evenwel om dit met vrijmoedigheid te doen, wordt er nog daarenboven veel, zeer veel gevorderd. *Vooreerst* komen hier in aanmerking ons beroep, onze maatschappelijke of huisselijke betrekkingen en andere omstandigheden, die zoodanig' eene zaak, voor als nog of voor altijd, ons dringend konden ontraden. De Apostel zegt: *een ieder, daarin hij geroepen is, die blijve in hetzelfde bij God, en hij, die de zijnen, en voornamelijk zijne huisgenooten niet verzorgt, is erger dan een ongelovige.* (1) Niemand mag dan onbedachtzaam zijnen kring, zijn beroep, zijne echtgenoot en kinderen verlaten, noch zich buiten de gelegenheid stellen om hen te verzorgen. Hij kan ook in zijnen kring en zijne betrekking genoeg nuts stichten. Derhalve, wanneer zulke onstandigheden hem verhinderen in de opvolging zijner aandrift, dan bukke hij voor Gods wijzen Raad, dan zij hij *vergenoegd*

(1) 1 Kor. VII: 24. 1 Tim. V: 8.

met het tegenwoordige, en sta niet naar hooge dingen! (1) Valt hem ondertusschen dit hard, hij kan in dezen zich bemoedigen met het voorbeeld van DAVID, die zoo gaarne den Tempel des Heeren willende bouwen, door de Goddelijke aanspraak, daarin werd verhinderd, maar tevens vertroost met het woord: *gij hebt wel gedaan, dat het in uw hart geweest is.* (2)

Ten andere is het van groot aanbelang te letten op zijnen leeftijd, zijn ligchaamsgestel en zijne gezondheid, zijne reeds verkregene kundigheden, of althans zijne natuurlijke vermogens om de noodige bekwaamheden te verkrijgen, dewijl alle deze dingen hun groot gewigt hebben in de schaal der overweging, of hij al dan niet, door God, tot het door hem begeerde werk geroepen wordt. Want te meenen, dat de Heer ons wel, wanneer wij het behoeven, de noodige bekwaamheid zal instorten door zijnen Geest, is waarlijk hoogmoed en groote dweeperij. Het is waar, de Heer beloofde iets dergelijks aan zijne Apostelen, en bekwaamde hen ook wonder-

(1) Rom. XII: 46. Philipp. IV: 41. Hebr. XIII: 5.

(2) † Kon. VIII: 47-49.

dadig tot hun werk, op den eersten *Christen pinksterdag*. (1) Doch deze buitengewone en wonderdadige invloed van den Heiligen Geest is opgehouden met de dagen der Apostelen, als niet meer noodig noch nuttig voor zijne Kerk. En desnietteenstaande hadden de Apostelen toch niet vruchteloos het mondelijke onderwijs van JEZUS genoten, zoodat men den middelijken weg van kennis bij hen niet geheel kan uitsluiten.

Daarenboven is het *ten derde* noodig, dat men het begeerde werk eenigzins, in deszelfs omvang, aard, gewigt en moeijelijkheid kent, en daarbij overlegt, of men genoeg moeds en welberadenheid bezit, om het, in spijt van alle zwarigheden, te volbrengen, opdat men niet gelijk zij aan iemand, die, eenen toren willende bouwen, alvorens de kosten niet overrekent, en daardoor ten halve moet uitscheiden. (2)

Eindelijk moet de Heer, in zijne Voorzienigheid, ons nog de deur openen en den weg banen, zullen wij, met volle vrijmoedigheid,

(1) Matth. X: 19. Hand. II: 2-12.

(2) Luk. XIV: 28-30.

kunnen gelooven tot dit of dat werk, in zijne dienst, te zijn geroepen.

§ 8.

Is het overdreven godsvrucht, om altijd stellig de verhooring zijner gebeden te verwachten?

Wanneer men spreekt van onze geestelijke en ligchamelijke nooddrift, dat is van hetgene wij volstrektelijk behoeven, om hier getroost te leven, om aardsch onderhoud te genieten, en eeuwig zalig te worden, dan is het zeker, uit des Heeren Woord, dat onze gebeden om het eene en andere, mits wij dan ook de door God voorgeschrevene middelen ter verkrijging vlijtig aanwenden, nimmer zullen worden afgewezen, (1) en daarom is het geene dweeperij, maar het bevel des Heeren en onze hooge verpligting, om de verhooring van zulke gebeden vertrouwelijk in te wachten.

Doch wanneer er spake is van bijzondere voorregten, tot het tijdelijke en geestelijke leven behoorende, om welke wij mogen bidden, bij voorbeeld om uit eene ziekte hersteld te worden, in een wettig huwelijk kinderen

(1) Luk. XI; 2-13. Hebr. XIII: 5, 6.

te verwekken, kinderen te behouden, in ruimer omstandigheden te komen, en wat ik meer zoude kunnen opnoemen, dan zoude het in de daad soms dweeperij kunnen zijn, wanneer wij, op ons gebed, deze dingen stellig durfden verwachten.

Het is waar, het ontbreekt in den Bijbel niet aan voorbeelden, dat de Heer zulke bepaalde verzoeken heeft geschonken, (1) en dit strekt ons ter aanmoediging, om, naar PAULUS woordt, *in geen ding bezorgd te zijn, maar onze begeerten in alles, door bidden en smeeken, met dankzegging bekend te doen worden bij God.* (2) Doch daartegen lezen wij ook, dat de hooge God dikwijls die smeekingen, geheel of gedeeltelijk, heeft onvervuld gelaten, of op eene andere en min aangename wijze, dan de bidders wenschten, heeft verhoord, ten blijk, dat wij niet altijd juist dat ontvangen, hetwelk wij begeerden, en daarom ook dit niet stellig mogen verwachten. (3) Evenwel kan het eenige bedenking

(1) 1 Sam. I: 40-20. Ps. XVIII: 4. LXV: 3. Hand. XII: 5. (2) Philipp. IV: 6. (3) Deut. III: 23-28. 2 Sam. XII: 16 enz. Rom. I: 40, verg. met Hand. XXVIII: 16 enz.

geven, dat de *Psalmist* zegt: *de Heer doet het welbehagen, der genen, die Hem vreezen*, (1) en dat *CHRISTUS* zijnen Apostelen belooft: *alle dingen, die gij biddende begeert, geloofst, dat gij ze ontvangen zult, en zij zullen u geworden*; (2) of, bijaldien men, bij den laatsten tekst wilde uitzonderen, dat deze Belofte zich niet wijder dan tot de Apostelen uitstrekt, dat wij bij *JOHANNES* lezen: *Dit is de vrijmoedigheid, die wij tot Hem hebben, dat, zoo wij iets bidden naar zijnen wil, Hij ons verhoort, en, indien wij weten, dat Hij ons verhoort, wat wij ook bidden, zoo weten wij, dat wij de beden verkrijgen, die wij van Hem gebeden hebben.*(3)

Doch, bij deze woorden, moeten wij niet voorbijzien de bepaling *naar Gods wil*, die de Apostel uitdrukkelijk vermeldt. Ik zoude dezelve wel niet opvatten in den zin: *indien God goedvindt het u te geven*, dewijl *JOHANNES* dan daarmee zeer onbestemd en krachteloos zoude hebben gesproken, en eigenlijk niets gezegd hebben, maar liever: *wanneer uw gebed is ingerigt naar den*

(1) Ps. CXLV: 49. (2) Mark. XI: 24.

(3) 1 Joh. V: 14, 15.

wil en het voorschrift des Heeren. Doch daartoe vooral behoort, dat wij nimmer God om tijdelijke bijzondere zaken of voorregten, hoezeer wij die ook begeeren, anders vragen, dan onder de voorwaarde: *indien het met uwen wijzen raad overeenkomt, tot ons wezenlijk nut en het heil van anderen strekt*, gelijk de Zaligmaker ons voorging, toen Hij, in den Hof *Gethsemane* zeide: *doch niet mijn wil, maar de uwe geschiede.* (1)

Uit deze plaats bij JOHANNES en dergelijke teksten; mogen wij dan alleen afleiden, dat de Hemelsche vader de bijzondere wenschen zijner kinderen gaarne vervult, maar alleen dan afslaat, wanneer Hij het, voor het algemeen belang en hun eigen nut, beter oordeelt hun dezelve te onthouden. Ja er is in die Belofte, volgens de ondervinding, nog meer opgesloten; te weten, dat de Algoede, zelfs bij het onthouden van hetgene, dat zijne kinderen dikwijls te zeer verlangen, hun ondersteuning, vertroosting, moed en veel beters schenkt, dan zij hadden kunnen denken. Zoo ontving MOZES een heerlijk sterfuur en een

(1) Matth. XXVI: 39.

hemelsch *Kanaän* voor het aardsche, dat hem geweigerd werd, en *DAVID*, in de plaats van het gestorvene overspelige kind, hetwelk hem zijne misdaad gedurig zonde hebben herinnerd, eenen wettigen zoon, die de vreugd zijns levens is geweest, te weten *SALOMO*.

Hoe wonderlijk weet de Heer dan te verhooren zelfs wanneer Hij dit niet schijnt, en daarom moeten wij altijd wel geloovig bidden en op verhooring wachten, maar nooit ons verstouten te zeggen: deze of die zaak zal geschieden op mijn gebed."

Echter dit neemt onzen pligt niet weg, om den Heer te danken, wanneer Hij ons onze gebeden heeft geschonken, gelijk *HANNA* en andere Heiligen ons daarin zijn voorgegaan. (1) Men zegge niet daartegen: » Het zoude, zonder ons bidden ook wel geschied zijn, en God zal, om een nietig menschenkind, zijnen raad niet hebben veranderd." Want de Bijbel leert ons, dat God zijne kinderen teeder lief heeft, en, ten hunnen believe, veel, ja alles, wat wij behoeven, wil geven, ja dat zij door Hem in *CHRISTUS* worden aangezien, en, om dezes zijns Zoons wil, groot worden geacht.

(1) 1 Sam. II: 1-10.

Daarenboven behoeft Hij, om hunnen wil, zijn besluit niet te veranderen, dewijl ook hun bidden en zijn geven op hetzelfde tot zijnen eeuwigen raad behoort, en Hij zelve wel opwekt tot bidden, wanneer Hij iets op hun gebed, wil schenken. (1)

§ 9.

Het is moeijelijk zich voor alle dweeperij te wachten, zonder tot een tegenovergesteld uiterste te vervallen.

Ik heb het onderwerp, dat ik behandel, zeer nuttig geoordeeld, maar mij echter niet ontveinsd, dat het, met de grootste bedachtzaamheid, behoorde te worden ontwikkeld.

De mensch vervalt ligtelijk tot het een of ander uiterste, en niets is hem moeijelijker, dan te wandelen in het midden van de paden des Regts, zonder af te wijken ter regter of ter linker hand. Ontneemt men hem iets overvrooms, hij wordt dikwerf te weinig godvruchtig. Zegt men, dat hij meer ter kerk gaat, of zijn bidvertrek bezoekt, dan de verzorging zijner huisselijke aangelegenheden voorlooft, hij zal weldra te weinig voor zijn

(1) Zie onder anderen Exod. XXXII: 40.

geestelijk belang zorgen, en in maatschappelijke pligten, als genoeg voor hetzelfde, berusten. Ondertusschen het is vooral het hart dat den Heer kan behagen. Dat hart moet vol liefde tot God en CHRISTUS zijn, dat moet zich voor Hem diep vernederen en met het hemelsche vervuld wezen, maar wordt, helaas! zoo dikwerf afgetrokken, door hetgeen de wereld oplevert, ja zelfs door de bezigheden, aan welke men zich niet kan, noch behoort te onttrekken. Dat hart moet dan gedurig voedsel en opleiding ontvangen, dewijl het koele verstand niemand zal zalig maken. Hier geldt ook hetgene, dat de Zaligmaker eens in een ander opzigt zeide: *ziet toe, dat gij niet, met het onkruid, de tarw uittrekt!* (1) Het is daarom, dat ik mij niet bepaald heb, dan bij zulke zaken, die elk geöefend Christen mij zal toestemmen vreemd vuur te zijn, hetwelk zich nimmer met het heilige, dat op den altaar der ware godsvrucht brandt, behoorde te vermengen, en mij toegelegd om het eene af te keuren, zonder het andere te benadeelen.

Denk echter niet, Lezer! dat dit voor ware

(1) Math. XIII: 29.

vromen overtollig zoude zijn, want hetgene *U* niet betreft, kan dikwijls eenen anderen te pas komen, en u iets dergelijks herinneren, dat wel niet door mij is opgenoemd, maar van hetzelfde alloo is, of nog verder afwijkt. Ja, welligt zult gij, bij nadenken, zien, dat gij zelve aan de u voorgehoudene kwalen krank zijt geweest, en mogelijk nog niet geheel genezen.

Zeg niet: het is toch beter (1) iets overdreven vrooms te hebben, dan te weinig vroomheid te bezitten! want, hoewel ik u dit, in zekeren zin, toestem, ten minste wanneer het zich niet tot grove, érgerlijke, de Kerk of den Staat beroerende dweeperijen uitstrekt, en er zich geene geveinsdheid onder mengt, heeft echter alle afwijking van des Heeren Woord hare nadeelige gevolgen, van welke ik u eenige zal voorhouden, opdat gij u, zoo veel in u is, voor haar moogt hoeden,

(1) Een beroemd Leeraar wilde het woord *beter* niet dulden, in de vergelijking van twee verkeerde zaken. Men moest, naar zijn oordeel, dan zeggen: *het is zoo erg niet.*

*Het schadelijke der dweeperij in
de Godsdiens.*

Al wat dwaling en misvatting is, welke goede en nuttige zijde het ook moge hebben, kan onmogelijk anders dan, vroeger of later, schadelijk wezen, dewijl de waarheid alleen verlicht en zuivert. Daarom zegt CHRISTUS: *een iegelijk, die uit de waarheid is, hoort mijne stem.* (1) Ten aanzien van zeer groote buitensporige dweeperijen, hoedanige meermalen Land en Kerk in onrust hebben gebragt, heeft deze stelling geen bewijs noodig, maar hetgeen daarvan is gebleken, geldt ook, al is het in eene mindere mate. Laat ik u eenige nadeelen opnoemen, die mij thans te binnenkomen.

Iemand meent eene buitengewone openbaring der Godheid te hebben ontvangen, welke hem eene zaak bekendmaakt, of tot iets verplicht. Hij gelooft dit waarlijk, maar zonder grond. Nu begint hij te ijveren, te strijden, te woelen, te werken. Hij verlangt geene wederspraak, hij overweegt geene tegenredenen, hoe verstandig en gepast zij ook zijn.

(1) Joh. XVIII: 37.

Hij kan ook niet, want hij meent van God onmiddellijk zijnen last te hebben ontvangen, en daardoor meer dan zijne Leeraars te weten. Hij draaft door, vervoert anderen, verwekt onrust, en is dikwijls niet weinig hoogmoedig op de gunst, die de Allerhoogste hem boven zijne Mede-christenen heeft bewezen. Doch het ergste is nog zijne eigene onrust en geemoedsslingering, nadat hij eindelijk ziet zich bedrogen te hebben, eene slingingering die wel eens de uitwerking had, dat de misleide eindelijk aan Gods heilig Woord begon te twijfelen, omdat hij deze ware openbaring Gods niet van zijne eigene inbeelding konde onderscheiden.

Nog iets. Iemand meent, door overdrijven van Bijbelsche leerstukken, dat hij eerst zoo en zoo moet gesteld zijn, tot de wanhoop toe verslagen over zijne zonden, eer hij de vrijheid mag nemen om tot den Heer JESUS te komen, en, door het geloof, zich op Deszelfs heilverdiensten te verlaten. O hoe verpijnigd hij zich nu om zoo diep wanhopig te worden, in welke harde gedachten van den Zaligmaker geeft hij zich toe! hoe vergalt hij zijn levensgenot en dat van anderen! Hoe onrustig wordt

en blijft hij, terwijl hij tevens, heimelijk eenen grond van zalig worden buiten den Verlosser zoekt, tegen Deszelfs bevel, liefde en uitnoodiging handelt, en ook anderen van de eenvoudigheid des geloofs aftrekt, opdat deze ook in zichzelf gronden van zalig worden zoeke. Al is het nu waar, dat hij eindelijk tot rust komt en zalig wordt, hoezeer zal het hem dan smarten dien langen en werkeiligen omweg bewandeld en anderen aangeprezen te hebben, terwijl hij, door spoedig tot CHRISTUS te komen, Hem reeds jaren lang had kunnen verheerlijken.

Hoe jammerlijk is de teleurstelling van iemand, die waant zekere gewigtige dingen te voren te weten, of, op zijn bidden te moeten ontvangen, of tot iets hem begeerlijks geroepen te zijn, wanneer de uitkomst hem geheel bedriegt, en zijne opvatting logenstraft! Ook dan is hij in gevaar om de Goddelijke liefde, waarheid en trouw te verdenken, alsof deze van zijne roekelooze bepalingen afhingen. Hoe bevordert hij de twijfeling bij anderen, die op hem vertrouwden, en hoe vele maatregelen heeft hij te betreuren, die hij in het werk stelde ter vervulling zijner verwachting, maar

die hem niets dan noodelooze zorg, opzien, en allerlei oordeelvellingen van anderen, ja hun stof tot lastering van zijne vroomheid hebben gegeven.

Is er eindelijk weder een ander, die, door overdrevene vroomheid, zijnen aanleg en zijne vermogens tot het aanleeren van nuttige wetenschap ongebruikt heeft laten liggen, zijn beroep verwaarloosd, zijne huishouding in verval gebragt, zijne kinderen zonder onderwijs en tucht gelaten, hij moet immers daarna al de treurige gevolgen van zijn onverstand bezuchten, al is het ook, dat hij van zijne dweeperij tot redelijker godsvrucht is overgebragt.

§ 11.

BESLUIT.

Ik behoef bij het bovenstaande niet meer te voegen, ten bewijs, dat alle godsdienstige overdrijving, in meer- of mindere mate, hare groote nadeelen heeft, en dat wij ons overzulks voor deze krankheid, die de godsvrucht, op deze Aarde kan besmetten, zeer hebben te wachten.

Het beste middel, dat ik daartoe weet, en

elk met vrijmoedigheid kan aanprijzen, is de
 geoefendheid in Gods heilig Woord. Andere
 nuttige geschriften kunnen bij het goede, van
 het overdrevene iets hebben, en zijn dus niet
 onbepaald te vertrouwen. Andere geschriften
 kunnen soms iets veroordeelen, dat geene
 dweeperij, maar ware godsvrucht is, of zij
 kunnen gewigtige zaken zoo droog en opper-
 vlakkig voorstellen, dat de ernstige Christen
 er de voldoening van zijne geestelijke behoeften
 niet in kan vinden! Doch het Woord
 Gods is onfaalbaar en laat ons nooit verlegen.
 Het is het ware midden tusschen ongeloof en
 bijgeloof, tusschen ongodsdienstigheid en over-
 drevenheid, zoodat, naar mate men geoefend
 wordt in den Bijbel, mits met begeerte om
 des Heeren wil te kennen en te betrachten,
 men het onechte en vervalschte van het zuivere
 en ware leert onderscheiden, om, met een on-
 verdeeld en volijverig gemoed, in alle Gods
 wegen te wandelen. Men zegge niet: » dat
 Woord is voor vele wijdverschillende uitleg-
 gingen vatbaar, en men kan alles in hetzelfde
 niet al te letterlijk opvatten.» Want hoewel
 ik, tot mijn leedwezen, moet erkennen, dat
 allerlei verklaringen en denkwijzen aan den

Bijbel worden opgedrongen, elk zijne Kerkleer, zijne meeningen, vooroordeelen en opvattingen, in denzelven wil vinden, zal ik echter nooit toestemmen, dat de zin des Bijbels daardoor onzeker is, noch dat oprechte vrome menschen, uit denzelven, langs den weg van biddend onderzoek, de waarheid niet zouden ontdekken. Laat het waar zijn, gelijk het is, dat alles in den Bijbel niet letterlijk kan worden opgevat, er zal toch, in de meeste gevallen, voor den onderzoeker weinig twijfel overblijven, *wanneer* het naar de letter, en *wanneer* het zinnebeeldig moet worden begrepen. Is zijn gemoed onbevangen, wil hij Gods heilig Woord kennen en gehoorzamen, dan zal hij ook wel leeren, welke *de goede en welbehagende, en volmaakte wil des Heeren zij.* (1) Men vergelijke de uitspraken van Gods Woord met elkander, met den tijd, in welken zij werden uitgeboezemd, met den zamenhang, in welken zij voorkomen, met onze zondaars behoeften en de dagelijksche ondervinding! Men zoeke in den Bijbel als door-kneed te worden, en bidde daarbij om de verlichting van den Heiligen Geest, dan zal

(1) Joh. VII: 17. Rom. XII: 2.

ook de uitspraak: *het licht is voor den rechtvaardigen gezaaid, en vrolijkheid voor den opregten van hart*, (1) zich bevestigen, alsmede het gezegde van JOHANNES: *de zalving, die gij van CHRISTUS ontvangen hebt, blijft in u, en gij hebt niet van noode, dat iemand u leere; maar gelijk dezelve zalving u leert van alle dingen, zoo is zij ook waarachtig, en is geen leugen; en, gelijk zij u geleerd heeft, zoo zult gij in Hem blijven.* (2) Ik eindig daarom mijne verhandeling met de vermaning van PETRUS: *wacht u, dat gij niet, door de verleiding der menschen wordt uitgerukt van uwe vastigheid, maar wast op in de kennis en genade van onzen Heer JEZUS CHRISTUS, welken zij de heerlijkheid, beide nu en in den dag der eeuwigheid! AMEN.* (3).

(1) Ps. XCVII: 11. (2) 1 Joh. II: 27.

(3) 2 Pet. III: 17, 18.